

Nr 60

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring, m. m.; given Stockholms slott den 6 mars 1970.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden och lagrådets protokoll, föreslå riksdagen att

dels antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring,
- 2) lag om ändring i lagen (1954: 243) om yrkesskadeförsäkring,
- 3) lag om ändring i lagen (1956: 293) om ersättning åt smittbärare,
- 4) lag om fortsatt försäkring enligt lagen (1954: 774) med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa,

dels bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sven Aspling

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag som syftar till att genomföra principen om jämställdhet mellan män och kvinnor inom sjukförsäkringen. Den nuvarande hemmafruförsäkringen byggs ut till att omfatta även hemarbetande män och blir alltså en hemmakeförsäkring. En motsvarande utvidgning föreslås av den frivilliga sjukpenningförsäkringen. Ändringar föreslås också i reglerna om barntillägg till sjukpenning.

Förslag läggs även fram om ändrade regler för sjukpenningklassplacering under bristyrkesutbildning och för avräkning av sjukpenning mot förtidspension. Vidare föreslås en avveckling av den s. k. T-försäkringen under en femårsperiod.

De nämnda förslagen medför en kostnadsökning för den allmänna försäkringen med ca 15 milj. kronor för år.

I anslutning till övergången till obligatorisk särbeskattning av äkta makar och likställda föreslås i denna proposition ändringar i sjukförsäkringens avgifts- och finansieringsregler. Ändringen i fråga om avgifterna innebär att skyldigheten att erlägga sjukförsäkringsavgift avgörs enbart med hänsyn till den försäkrades egna inkomstförhållanden även då det gäller makar och likställda. Det betyder i praktiken att hemarbetande make utan arbetsinkomst befrias från att erlägga sjukförsäkringsavgift. Genom denna ändring i avgiftsgrunderna uppkommer ett avgiftsbortfall för sjukförsäkringen på ca 220 milj. kronor per år, vilket föreslås kompenseras genom att statsbidraget till sjukförsäkringen höjs från 40 till 55 procent. I propositionen föreslås att för ändamålet ett särskilt förslagsanslag av 120 milj. kronor anvisas för budgetåret 1970/71.

Förslagen rörande jämställdhet mellan män och kvinnor inom sjukförsäkringen och om ändrade avgifts- och statsbidragsregler avses träda i kraft den 1 januari 1971, övriga förslag den 1 juli 1970. Sjukförsäkringsavgift på grundval av 1971 års taxering avses bli fastställd med tillämpning av de äldre avgiftsreglerna.

1) Förslag

till

Lag

om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring

Härigenom förordnas, att 3 kap. 2—5, 9 och 10 §§, 17 kap. 1 §, 19 kap. 2, 6 och 7 §§ samt 21 kap. 1 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring skall ha nedan angivna lydelse.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

3 kap.

2 §.

Hos allmän — — — — — än anställning.

Med inkomst — — — — — såsom arbetsgivare.

Beräkning av — — — — — kommunal inkomstskatt.

Kvinnlig försäkrad, som är inskriven hos allmän försäkringskassa men vars inkomst av förvärvsarbete icke uppgår till ettusenåttahundra kronor för år, skall likväl vara placerad i sjukpenningklass, såframt *hon* är gift och stadigvarande sammanbor med sin make eller, i annat fall, stadigvarande sammanbor med barn under sexton år till *hennes* make eller med någon, med vilken *hon* varit gift eller har eller har haft barn.

Försäkrad, som är inskriven hos allmän försäkringskassa men vars inkomst av förvärvsarbete icke uppgår till ettusenåttahundra kronor för år, skall likväl vara placerad i sjukpenningklass, såframt *han* är gift och stadigvarande sammanbor med sin make eller, i annat fall, stadigvarande sammanbor med barn under sexton år till *honom* eller *hans* make eller med någon, med vilken *han* varit gift eller har eller har haft barn.

3 §.

Försäkrad, som åtnjuter hel förtidspension enligt denna lag eller under månaden närmast före den, varunder han uppnått sextiosju års ålder, åtnjuter sådan pension eller på grund av vad i 4 kap. 3 § stadgas icke vidare äger komma i åtnjutande av sjukpenning, må ej vara placerad

Försäkrad, som åtnjuter hel förtidspension enligt denna lag eller under månaden närmast före den, varunder han uppnått sextiosju års ålder, åtnjuter sådan pension eller på grund av vad i 4 kap. 3 § stadgas icke vidare äger komma i åtnjutande av sjukpenning, må ej vara placerad

(Nuvarande lydelse)

i sjukpenningklass. Ej heller må *kvinnna* på grund av vad i 2 § sista stycket stadgas vara placerad i sjukpenningklass för tid efter den månad, varunder *hon* fyller sextiosju år.

(Föreslagen lydelse)

i sjukpenningklass. Ej heller må *försäkrad* på grund av vad i 2 § sista stycket stadgas vara placerad i sjukpenningklass för tid efter den månad, varunder *han* fyller sextiosju år.

4 §.¹

Försäkrad som — — — — följande tabell:

Av sjukpenningbeloppet — — — återstoden tilläggssjukpenning.	
För dag — — — — — av anställning.	
För <i>kvinnlig</i> försäkrad utgör sjukpenningen vid sjukhusvård lägst sex kronor, <i>såframt hon</i> stadigvarande sammanbor med barn under tio år till <i>henne</i> eller <i>hennes</i> make eller till någon, med vilken <i>hon</i> stadigvarande sammanbor och med vilken <i>hon</i> varit gift eller har eller har haft barn.	<i>Utan hinder av vad i tredje stycket stadgas</i> utgör sjukpenningen vid sjukhusvård lägst sex kronor för försäkrad <i>som</i> stadigvarande sammanbor med barn under tio år till <i>honom</i> eller <i>hans</i> make eller till någon, med vilken <i>han</i> stadigvarande sammanbor och med vilken <i>han</i> varit gift eller har eller har haft barn.

5 §.

Allmän försäkringskassa — — — — — försäkrades arbetsförmåga.

Ändring av försäkrads placering i sjukpenningklass i fall som avses under a), b) och c) här ovan må ej ske förrän vid det månadsskifte, som inträffar närmast efter det beslutet härom fattats. Ändring av försäkrads placering i sjukpenningklass i annat fall skall ske vid månadsskiftet närmast efter det anledning till ändringen uppkommit eller, i fall då *kvinnas* placering i sjukpenningklass enligt 2 § sista stycket skall upphöra på grund av att *hennes* make eller *man* med vilken *hon stadigvarande sammanbott* avlider, vid fjärde månadsskiftet efter dödsfallet.

Ändring av försäkrads placering i sjukpenningklass i fall som avses under a), b) och c) här ovan må ej ske förrän vid det månadsskifte, som inträffar närmast efter det beslutet härom fattats. Ändring av försäkrads placering i sjukpenningklass i annat fall skall ske vid månadsskiftet närmast efter det anledning till ändringen uppkommit eller, i fall då *försäkrads* placering i sjukpenningklass enligt 2 § sista stycket skall upphöra på grund av att *hans* make eller *någon* med vilken *han varit gift eller har eller har haft barn* avlider, vid fjärde månadsskiftet efter dödsfallet.

Under tid då försäkrad lider — — — — — § stadgas.

¹ Senaste lydelse 1966: 350.

(Nuvarande lydelse)

Under tid då försäkrad efter förmedling av arbetsvårdsorgan undergår *arbetsvård i form av arbetsprövning, yrkesutbildning eller arbetsträning* må han ej placeras i lägre sjukpenningklass än den han tillhörde, *då arbetsvården började*, med mindre sådant fall är för handen som avses under b) och c) här ovan eller, vad angår arbetsträning, denna pågått sex månader.

(Föreslagen lydelse)

Under tid då försäkrad efter förmedling av *arbetsmarknadsmyndighet eller arbetsvårdsorgan hos kommun eller landstingskommun* undergår arbetsprövning, yrkesutbildning eller arbetsträning må han ej placeras i lägre sjukpenningklass än den han *närmast dessförinnan* tillhörde, med mindre sådant fall är för handen som avses under b) och c) här ovan eller, vad angår arbetsträning, denna pågått sex månader.

9 §.

Till sjukpenning ————— underhållsskyldigheten fullgöres.

Barntillägg för barn över tio år utgår ej till sjukpenning, som tillkommer kvinna vilkens make är placerad i sjukpenningklass, med mindre allmän försäkringskassa så medgivit. Sådant medgivande må lämnas endast, såframt kvinnans inkomst av förvärvsarbete överstiger mannens, och medför att barntillägg för barn som nu sagts ej skall utgå till sjukpenning, som tillkommer mannen. Medgivandet gäller från och med månaden näst efter den, varunder det lämnats, intill dess kassan annorlunda bestämmer.

Barntillägg till hel sjukpenning utgör en krona för ett eller två barn, två kronor för tre eller fyra barn samt tre kronor för fem eller flera barn, allt för dag. Till sjukpenning, som tillkommer *kvinnlig* försäkrad vilken stadigvarande sammanbor med barn under tio år, utgör dock barntillägg lägst två kronor för dag.

Barntillägg till halv ————— stycke sägs.

Vid tillämpning ————— haft barn.

Barntillägg till hel sjukpenning utgör en krona för ett eller två barn, två kronor för tre eller fyra barn samt tre kronor för fem eller flera barn, allt för dag. Till sjukpenning, som tillkommer försäkrad vilken stadigvarande sammanbor med barn under tio år, utgör dock barntillägg lägst två kronor för dag.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

10 §.¹

För den ————— sjukperiods slut.

Varar sjukperioden ————— överstiger två.

Utan hinder ————— erkänd arbetslöshetskassa;

c) sjukpenning till *kvinnlig* försäkrad som är placerad i sjukpenningklass nr 1 eller är placerad i sjukpenningklass nr 2 och skulle hava varit placerad i sjukpenningklass nr 1 om *hennes* inkomst av förvärvsarbete icke uppgått till ettusenåttahundra kronor för år.

c) sjukpenning till försäkrad som är placerad i sjukpenningklass nr 1 eller är placerad i sjukpenningklass nr 2 och skulle hava varit placerad i sjukpenningklass nr 1 om *hans* inkomst av förvärvsarbete icke uppgått till ettusenåttahundra kronor för år.

Sjukpenning må ————— bör utgå.

Såsom sjukperiod ————— 7 §.

17 kap.

1 §.

Det pensionsbelopp, som först förfaller till betalning efter *bifall till ansökan om förtidspension*, skall minskas med den försäkrade tillkommande sjukpenning jämte barn-tillägg enligt denna lag i den mån pension och sjukförsäkringsförmåner belöpa på samma månad; och skall minskningen i första hand göras å folkpension. Vad *nu sagts* skall äga motsvarande tillämpning beträffande belopp, varmed förtidspension ökas i anledning av ytterligare ned-sättning av arbetsförmågan.

Det pensionsbelopp, som först förfaller till betalning efter *beviljande av förtidspension*, skall minskas med den försäkrade tillkommande sjukpenning jämte barn-tillägg enligt denna lag i den mån pension och sjukförsäkringsförmåner belöpa på samma månad. *Beviljas förtidspensionen att utgå i omedelbar anslutning till sjukbidrag, skall minskning dock göras endast å belopp, varmed pensionen i anledning av ytterligare ned-sättning av arbetsförmågan överstiger sjukbidraget. I första hand minskas folkpension.*

Har vid omprövning jämlikt 3 kap. 5 § första stycket c) den försäkrade placerats i sjukpenningklass för tid efter det pensionen beviljats, skall för dag, då hel sjukpenning utgivits, sjukförsäkringsförmånerna föranleda minskning av pensionen endast i den mån de över-

¹ Senaste lydelse 1967: 921.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

stiga vad som skulle hava utgått enligt den sjukpenningklass, i vilken den försäkrade är placerad efter det pensionen beviljats.

Vad i första och andra styckena sägs skall äga motsvarande tillämpning beträffande belopp, varmed förtidspension ökas i anledning av ytterligare nedsättning av arbetsförmågan.

19 kap.

2 §.¹

Försäkrad, som — — — — — och tillägssjukpenning.

Avgift avseende utgifter för sjukvårdsersättning, vari inbegripas de utgifter för läkemedel som åvila de allmänna försäkringskassorna, skall erläggas under förutsättning att vid taxering året närmast efter det år avgiften avser till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst beräknats för den försäkrade *eller, om denne taxerats enligt bestämmelserna för gift skattskyldig, för någon av de samtaxerade*. Sådan avgift skall dock icke erläggas, om den försäkrade vid utgången av det år avgiften avser upphört att vara inskriven hos allmän försäkringskassa eller fyllt sextiosju år eller för december månad samma år åtnjutit ålderspension eller förtidspension enligt denna lag.

Avgift avseende utgifter för grundsjukpenning, vari inbegripas utgifterna för barntillägg och moderskapspenning, skall erläggas under förutsättning dels att den försäkrade under det år avgiften avser varit pla-

Avgift avseende utgifter för sjukvårdsersättning, vari inbegripas de utgifter för läkemedel som åvila de allmänna försäkringskassorna, skall erläggas under förutsättning att vid taxering året närmast efter det år avgiften avser till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst beräknats för den försäkrade. Sådan avgift skall dock icke erläggas, om den försäkrade vid utgången av det år avgiften avser upphört att vara inskriven hos allmän försäkringskassa eller fyllt sextiosju år eller för december månad samma år åtnjutit ålderspension eller förtidspension enligt denna lag.

Avgift avseende utgifter för grundsjukpenning, vari inbegripas utgifterna för barntillägg och moderskapspenning, skall erläggas under förutsättning dels att den försäkrade under det år avgiften avser

¹ Senaste lydelse 1966: 350.

(Nuvarande lydelse)

cerad i sjukpenningklass, dels att vid taxering året närmast efter det år avgiften avser till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst beräknats för den försäkrade *eller, om denne taxerats enligt bestämmelserna för gift skattskyldig, för någon av de samtaxerade.*

Avgift avseende — — — — — högre sjukpenningklass.

Angående skyldighet för försäkrad, som taxeras enligt för gift skattskyldig gällande bestämmelser, att svara för sjukförsäkringsavgiften för den med vilken han är gift eller eljest lever tillsammans stadgas i uppbördsförordningen.

(Föreslagen lydelse)

varit placerad i sjukpenningklass, dels att vid taxering året närmast efter det år avgiften avser till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst beräknats för den försäkrade.

6 §.¹

Sjukförsäkringsavgift fastställes — — — — — öretal bortfaller.

Avgift avseende — — — — — högre sjukpenningklass.

Avgifterna avseende — — — — — erforderlig fondering.

Avgifterna avseende utgifter för sjukvårdersättning och grundsjukpenning skola var för sig vara lika stora för samtliga avgiftspliktiga försäkrade i den allmänna försäkringskassan. Försäkrads avgifter för dessa ändamål må för år räknat tillsammans icke överstiga ett belopp motsvarande en tiondel av hans till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst vid taxering året närmast efter det år sjukförsäkringsavgiften avser *eller, om han taxerats enligt bestämmelserna för gift skattskyldig, en tjugondel av den sammanlagda beskattningsbara inkomsten.* I första hand nedsättes avgiften avseende utgifter för sjukvårdersättning.

Avgifterna avseende utgifter för sjukvårdersättning och grundsjukpenning skola var för sig vara lika stora för samtliga avgiftspliktiga försäkrade i den allmänna försäkringskassan. Försäkrads avgifter för dessa ändamål må för år räknat tillsammans icke överstiga ett belopp motsvarande en tiondel av hans till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst vid taxering året närmast efter det år sjukförsäkringsavgiften avser. I första hand nedsättes avgiften avseende utgifter för sjukvårdersättning.

¹ Senaste lydelse 1966: 350.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Avgifterna avseende utgifter för tilläggssjukpenning — — — nu stadgats.
 Är försäkrad — — — — — inkomst åtnjutits.
 Den som — — — — — av tjänstgöringstiden.

7 §.¹

Till allmän försäkringskassa utgår för varje år statsbidrag med <i>fyr</i> tio procent av kassans utgifter för	Till allmän försäkringskassa utgår för varje år statsbidrag med <i>fem</i> tiofem procent av kassans utgifter för
a) sjukvårdersättning, — — —	d) moderskapspenning.

21 kap.

1 §.¹

Kvinnlig försäkrad, som är placerad i sjukpenningklass och som ej åtnjuter förtidspension enligt denna lag, skall, såframt *hon* är gift och stadigvarande sammanbor med sin make eller, i annat fall, stadigvarande sammanbor med barn under sexton år till *henne* eller *hennes* make eller med någon, med vilken *hon* varit gift eller har eller har haft barn, genom frivilliga avgifter kunna hos den allmänna försäkringskassa, hos vilken *hon* är inskriven, försäkra sig för erhållande av visst sjukpenningtillägg.

Försäkrad, som är placerad i sjukpenningklass och som ej åtnjuter förtidspension enligt denna lag, skall, såframt *han* är gift och stadigvarande sammanbor med sin make eller, i annat fall, stadigvarande sammanbor med barn under sexton år till *honom* eller *hans* make eller med någon, med vilken *han* varit gift eller har eller har haft barn, genom frivilliga avgifter kunna hos den allmänna försäkringskassa, hos vilken *han* är inskriven, försäkra sig för erhållande av visst sjukpenningtillägg.

Genom frivilliga — — — — — han är berättigad enligt 3 kap.
 Sjukpenning som — — — försäkrade är berättigad enligt 3 kap.
 Vid tillämpning — — — — — denna paragraf.

Denna lag träder i kraft, såvitt avser 3 kap. 5 § fjärde stycket och 17 kap. 1 § den 1 juli 1970 och i övrigt den 1 januari 1971.

Sjukförsäkringsavgift på grundval av 1971 års taxering skall fastställas med tillämpning av 19 kap. 2 och 6 §§ i deras äldre lydelse.

¹ Senaste lydelse 1966: 350.

2) Förslag

till

Lag**om ändring i lagen (1954: 243) om yrkesskadeförsäkring**

Härigenom förordnas, att 15 § lagen (1954: 243) om yrkesskadeförsäkring skall ha nedan angivna lydelse.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*15 §.¹

För tid, — — — — — sjukpenningens belopp.

För skadad *kvinn*a, som stadigvarande sammanbor med eget eller makes barn, adoptivbarn eller fosterbarn under tio år, utgör sjukpenningen vid sjukhusvård lägst sex kronor för dag.

För skadad, som stadigvarande sammanbor med eget eller makes barn, adoptivbarn eller fosterbarn under tio år, utgör sjukpenningen vid sjukhusvård lägst sex kronor för dag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

¹ Senaste lydelse 1967: 916.

3) Förslag

till

Lag**om ändring i lagen (1956: 293) om ersättning åt smittbärare**

Härigenom förordnas, att 4 § lagen (1956: 293) om ersättning åt smittbärare skall ha nedan angivna lydelse.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*4 §.¹

Är den till ersättning berättigade intagen å sjukhus, som i lagen om allmän försäkring omförmäles, skall ersättningen för inkomstbortfall minskas med fem kronor för dag, dock med högst hälften av ersättningsbelopp. Det lägsta ersättningsbeloppet till *kvinnan*, som stadigvarande sammanbor med eget eller makes barn, adoptivbarn eller fosterbarn under tio år, skall för tid då *hon* är intagen å sjukhus utgöra åtta kronor för dag.

Är den till ersättning berättigade intagen å sjukhus, som i lagen om allmän försäkring omförmäles, skall ersättningen för inkomstbortfall minskas med fem kronor för dag, dock med högst hälften av ersättningsbelopp. Det lägsta ersättningsbeloppet till *den*, som stadigvarande sammanbor med eget eller makes barn, adoptivbarn eller fosterbarn under tio år, skall för tid då *han* är intagen å sjukhus utgöra åtta kronor för dag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

¹ Senaste lydelse 1966: 353.

4) Förslag

till

Lag**om fortsatt försäkring enligt lagen (1954: 774) med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa**

Härigenom förordnas som följer.

Försäkring enligt lagen (1954: 774) med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa får, såvida ansökan om försäkring göres före utgången av juni 1970, meddelas även för tid därefter, dock längst till utgången av juni 1975.

Den som vid utgången av juni 1970 är försäkrad enligt nämnda lag skall, om han ej begär annat, utan ny anmälan anses försäkrad även för tiden därefter.

För tid efter utgången av juni 1970 skall, med avvikelse från 3 § fjärde stycket lagen, gälla att sjukpenning icke i något fall nedsättes för dag då den försäkrade åtnjuter sjukhusvård.

Riksförsäkringsverket får medge befrielse från försäkringsavgift enligt 4 § första stycket lagen i den mån verket bedömer att statsbidrag och andra för försäkringsverksamheten tillgängliga medel kommer att förslå till täckande av kostnaderna för försäkringen under tid då lagen är i kraft.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1970.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 20 feb-
ruari 1970.*

Närvarande:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, WICKMAN, MÖBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Aspling, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *jämställdhet mellan män och kvinnor inom sjukförsäkringen m. m.* och anför.

Familjepolitiska kommittén¹ har gjort en översyn av de skiljaktiga regler för män och kvinnor som förekommer inom sjukförsäkringen. Kommittén har redovisat resultatet i en promemoria kallad *Jämställdhet mellan män och kvinnor inom sjukförsäkringen* (Stencil S 1969: 7).

Promemorian har remissbehandlats. Yttranden har avgetts av socialstyrelsen, riksförsäkringsverket, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) och Försäkringskassaförbundet. Försäkringskassaförbundet har överlämnat yttranden från tretton av de tjugosju allmänna försäkringskassorna.

I detta sammanhang vill jag också anmäla förslag i vissa andra frågor. Det gäller frågor om sjukpenningklassplacering under bristyrkesutbildning, avräkning av sjukpenning mot förtidspension och förlängning av den s. k. T-försäkringen.

Jämställdhet mellan män och kvinnor inom sjukförsäkringen

Gällande bestämmelser

Inom sjukförsäkringen förekommer f. n., om man bortser från moderskapsförsäkringen, skiljaktiga regler för män och kvinnor i följande avseenden.

Kvinnlig försäkrad som är inskriven hos allmän försäkringskassa är

¹ Ledamöter generaldirektören Lars-Åke Åström, ordf., riksdagsledamöten Nils Carlshamre, t.f. expeditionschefen Ingrid Hilding samt riksdagsledamöterna Gördis Hörnlund, Einar Larsson, Lars Larsson och Ingemar Mundebo.

enligt 3 kap. 2 § sista stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) under vissa förutsättningar sjukpenningförsäkrad även om hon inte uppfyller det eljest gällande kravet att ha en inkomst av förvärvsarbete uppgående till 1 800 kronor om året (den s. k. hemmafruförsäkringen). Förutsättningarna är att kvinnan antingen är gift och stadigvarande sammanbor med sin make eller i annat fall stadigvarande sammanbor med barn under 16 år — egna eller makes barn, adoptivbarn eller fosterbarn — eller stadigvarande sammanbor med man, som hon tidigare har varit gift med eller med vilken hon har eller har haft barn. Sjukpenningen för hemmafruförsäkrade kvinnor är 6 kronor om dagen (sjukpenningklass 1). Försäkringen upphör senast när kvinnan uppnått 67 års ålder.

Den s. k. fridagsregeln i 3 kap. 10 § AFL gäller inte för hemmafruförsäkrad kvinna och inte heller för kvinna, som har en förvärvsinkomst av mellan 1 800 och 2 600 kronor per år och därför är placerad i sjukpenningklass 2, men i annat fall skulle ha varit hemmafruförsäkrad. Fridagsregeln innebär att om en sjukperiod inte varar längre än sex dagar utöver insjuknanddagen, sjukpenning endast utgår för de dagar då den försäkrade skulle ha utfört förvärvsarbete i sin huvudsakliga sysselsättning. Under en sjukperiod borträknas dock högst två fridagar enligt regeln.

Vid sjukhusvård minskas försäkrads sjukpenning med 5 kronor — dock med högst hälften av sjukpenningens belopp — enligt den allmänna regeln i 3 kap. 4 § AFL. En kvinna är dock även vid sjukhusvård tillförsäkrad lägst 6 kronor i sjukpenning under förutsättning att hon stadigvarande sammanbor med barn under tio år till henne eller hennes make eller till någon, med vilken hon också stadigvarande sammanbor och med vilken hon varit gift eller har eller har haft barn.

Beträffande barntillägg till sjukpenning ges i 3 kap. 9 § AFL två olika särregler, beroende på om barnet är över eller under tio år.

Är barnet över tio år utgår inte barntillägg till sjukpenning som tillkommer kvinna, vars make är placerad i sjukpenningklass, med mindre försäkringskassan på förhand medgett överflyttning av rätten till barntillägg från mannen. Sådant medgivande kan lämnas bara om kvinnans förvärvsinkomst överstiger mannens. Barntillägget utgår alltså i normalfallet till mannens sjukpenning.

Är det fråga om barn under tio år, gäller regeln att barntillägget till sjukpenning som utgår till kvinnlig försäkrad som stadigvarande sammanbor med barnet alltid skall vara lägst 2 kronor. Barntillägget uppgår eljest till 1 krona för ett eller två barn, 2 kronor för tre eller fyra barn och 3 kronor om barnen är fem eller flera. Vad nu sagts gäller barntillägg till hel sjukpenning. Till halv sjukpenning utgår hälften av de nämnda beloppen.

Vid tillämpningen av bestämmelserna om barntillägg jämförs med make annan som den försäkrade stadigvarande sammanbor med under förutsättning att de tidigare varit gifta eller har eller haft barn tillsammans.

Utöver de regler som nu angetts bör nämnas vissa bestämmelser rörande den till den allmänna försäkringen knutna frivilliga sjukpenningförsäkringen. Bestämmelser om denna försäkring finns i 21 kap. AFL och en därtill anslutande kungörelse (1962:402) om frivillig sjukpenningförsäkring hos allmän försäkringskassa. Den avser förutom studerande vissa kategorier kvinnliga försäkrade.

En kvinna, som omfattas av hemmafruförsäkringen eller skulle ha omfattats av den om hennes inkomst inte hade utgjort hinder, kan genom den frivilliga sjukpenningförsäkringen på vissa villkor teckna sig för ett sjukpenningtillägg. På så sätt kan hon efter eget val komma upp till en sammanlagd sjukpenning på högst 15 kronor per dag.

Familjepolitiska kommittén

Familjepolitiska kommittén erinrar inledningsvis om att kommittén redan i sin tidigare promemoria år 1968 rörande avbrott i ledighet vid havandeskap m. m. gett uttryck för sin principiella uppfattning att likställighet bör råda mellan män och kvinnor inom sjukförsäkringen. Med utgångspunkt från denna principiella uppfattning diskuterar kommittén till en början hemmafruförsäkringen och den därtill anknutna frivilliga sjukpenningförsäkringen. Kommittén framhåller att sjukpenningförsäkringens funktion för kvinnor som arbetar i hemmet avses vara att gardera mot bortfall på grund av sjukdom av deras arbetskraft för familjens räkning.

De överväganden som lett till tillkomsten av hemmafruförsäkringen bör enligt kommittén ses mot bakgrunden av att mannen tidigare med få undantag var den som tillförde familjen de huvudsakliga penninginkomsterna medan hustrun skötte hemmet och barnen. I en sådan situation ansågs det praktiskt att vid hustruns sjukdom kompensera bortfallet av hennes insats i hemmet och de ökade kostnader som sjukdomen medförde. Detta system torde i stort sett ha fungerat tillfredsställande. Den kritik som stundom framförts har gällt den ekonomiska ersättnings storlek och inte själva systemet, framhåller kommittén. Kritiken har bl. a. riktat sig mot att hushållsarbete som make utför i hemmet inte räknas som förvärvsarbete som grundar rätt till tilläggssjukpenning. Denna fråga har prövats av 1958 års socialförsäkringskommitté, som fann det system som nu tillämpas — med grundsjukpenning med möjlighet till komplettering genom frivillig sjukpenningförsäkring — för hemmafruar vara att föredra framför en konstruktion med obligatorisk tilläggssjukpenningförsäkring. Statsmakterna var av samma mening. Som skäl mot en obligatorisk tilläggssjukpenningförsäkring för hemmafruar anfördes bl. a. att det var svårt att finna säkra hållpunkter för en gradering av sjukpenningens storlek i de enskilda fallen och att avgifterna skulle bli alltför betungande.

Den traditionella rollfördelningen inom familjerna har, framhåller kommittén, ändrats under de senare åren. Det har blivit allt vanligare att både man och kvinna förvärvsarbetar. Vidare är det inte längre lika sällsynt att hustrun förvärvsarbetar och mannen arbetar i hemmet. Denna utveckling mot en reell jämställdhet mellan könen i hem, yrke och samhälle aktualiserar reformer på flera områden. I det sammanhanget är det naturligt att uppmärksamheten också riktas på sjukförsäkringens hemmafrusjukpenning.

I en familj, där mannen är den hemmavarande, har denne inte det skydd vid sjukdom som en kvinna i motsvarande situation har till följd av hemmafruförsäkringen. Ser man till den familjerättsliga lagstiftningen i vårt land, anför kommittén, finner man att den inte gör någon skillnad mellan makarna. Att mannen i de flesta fall är huvudförsörjare återspeglar sig alltså inte i denna lagstiftning. Där fastslås emellertid att sådan verksamhet som någon av makarna utför i hemmet är ett bidrag till familjens underhåll.

Enligt kommitténs mening är det från både principiella och praktiska synpunkter svårt att förklara eller försvara att sjukpenningsskyddet för hemmavarande make skall vara beroende på om denne make är man eller kvinna. Familjer där hustrun är försörjare och mannen den hemmavarande lever i praktiken under ekonomiska och sociala förhållanden som är likartade med förhållandena för familjer där mannen förvärvsarbetar och hustrun sköter hemmet. De har vid sjukdom samma behov av skydd som familjer med manlig försörjare i motsvarande inkomstläge.

Kommittén föreslår mot bakgrunden av det anförda att hemmafruförsäkringen skall utvidgas till att även omfatta sådana som man kan kalla hemmamän, och alltså göras till en hemmamakeförsäkring. En man avses bli omfattad av försäkringen under motsvarande förutsättningar som nu gäller för en kvinnlig försäkrad. I konsekvens med detta föreslås att även den frivilliga sjukpenningförsäkringen för vissa kategorier kvinnliga försäkrade utvidgas till att omfatta motsvarande manliga försäkrade. Kommittén påpekar att en prövning av ersättningsnivån och därtill hörande frågor ligger utanför dess uppdrag.

Kommittén finner det svårt att ange hur många hemmamän som enligt förslaget kan antas bli berättigade till grundsjukpenning men håller för sannolikt att antalet kan uppskattas till ca 30 000. De hemmafruförsäkrade kvinnorna är i dag i runt tal en miljon.

Kommitténs förslag är utformat som förslag till ändring i 3 kap. 2 § sista stycket AFL i fråga om den obligatoriska försäkringen och i 21 kap. 1 § första stycket AFL då det gäller den frivilliga försäkringen. Förslaget innebär att begränsningarna i reglernas tillämplighet till kvinnliga försäkrade tas bort. Som en konsekvens av den föreslagna utvidgningen av hemmafruförsäkringen föreslår kommittén formella ändringar i vissa regler som rör hemmafruförsäkrades placering i sjukpenningklass i 3 kap. 3 § och 3 kap.

5 § andra stycket och i den s. k. fridagsregeln som gäller vid mera kortvariga sjukdomsfall enligt 3 kap. 10 § AFL.

Familjepolitiska kommittén tar också upp till granskning de särregler som nu gäller för kvinnlig försäkrad i fråga om barntillägg till sjukpenning. Som närmare beskrivits i avsnittet om gällande bestämmelser finns två sådana särregler. För det första utgår barntillägg för barn över tio år bara till ene makens sjukpenning, i regel mannens, och alltså bara när mannen är sjuk. För det andra får en kvinna med barn under tio år alltid minst 2 kronor per dag i barntillägg även om hon bara har ett eller två barn.

Särbehandlingen av manliga och kvinnliga försäkrade i fråga om barntillägg är enligt kommittén otvivelaktigt ett uttryck för att mannen betraktats som den huvudsaklige försörjaren. Bortfallet av mannens inkomst vid sjukdom berör enligt detta synsätt hela familjen och bör därför föranleda att barntillägg utgår, medan bortfallet av kvinnans inkomst antas ha mindre betydelse. Att å andra sidan en kvinna med barn under tio år alltid får minst 2 kronor i barntillägg får ses mot bakgrunden av att modern ansetts ha huvudansvaret för de yngre barnen. Kommittén finner att båda de uppfattningar som återgivits blir alltmer föråldrade när förvärvsverksamheten bland de gifta kvinnorna ökar och det blir allt vanligare att föräldrarna tar gemensamt ansvar för barnens vård och tillsyn.

Kommittén säger sig i denna promemoria inte finna anledning att gå närmare in på frågan om det berättigade i att upprätthålla en särbehandling av äldre och yngre barn i fråga om barntillägg. De allmänna frågorna om barntilläggen och deras konstruktion, däri inbegripet lämpligheten av tioårsgränsen, avser kommittén att pröva i anslutning till de överväganden om ett eventuellt vårdbidrag och den omprövning av olika åldersgränser inom familjepolitiken som ingår bland kommitténs återstående arbetsuppgifter. De ändringar av reglerna som kommittén nu föreslår begränsas därför till vad som kommittén finner påkallat för att uppnå jämställdhet mellan män och kvinnor i fråga om barntilläggen.

När det gäller särregeln angående barntillägg till kvinna för barn under tio år anger kommittén flera olika ändringar i den angivna riktningen som tänkbara, men stannar för lösningen att rätten till ett barntillägg på minst 2 kronor bör utsträckas till att omfatta alla försäkrade som stadigvarande bor samman med barn under tio år. Den nuvarande regeln till förmån för kvinnlig försäkrad har motiverats med att det föreligger ett behov av större sjukpenning om en sjuk kvinna har små barn i hemmet än om barnen i hemmet är äldre. Samma skäl för en större sjukpenning torde kunna åberopas om en sjuk man har små barn i hemmet. Kommittén föreslår således att den ifrågavarande rätten till barntillägg görs lika för män och kvinnor genom att bestämningen kvinnlig framför försäkrad i 3 kap. 9 § tredje stycket andra punkten AFL får utgå ur lagtexten.

I fråga om den regel som avser barntillägg för barn över tio år erinrar kommittén om att den nuvarande lagstiftningen bygger på principen att barntillägg endast skall utgå till den av makarna som har den största inkomsten, den s. k. huvudförsörjaren. Principen har i lagstiftningen kopplats samman med en regel som innebär att mannen anses som huvudförsörjare om inte hustruns inkomst är större och försäkringskassan efter anmälan från den försäkrade beslutat att barntillägg i stället skall utgå till hustruns sjukpenning. Det är sällsynt att sådan anmälan görs.

Kommittén finner de nuvarande reglerna otillfredsställande från flera synpunkter. Kravet på en särskild anmälan för att en kvinna som har högre inkomst än sin make skall betraktas som huvudförsörjare innebär, anför kommittén, inte bara en formell diskriminering av kvinnorna utan medför — då det torde vara vanligt att anmälan försummas — i praktiken resultatet att kvinnorna inte får något tillägg vare sig de i verkligheten är huvudförsörjare eller inte.

Skillnaden mellan män och kvinnor på denna punkt kan enligt kommittén tänkas avlägsnad med bevarande av principen att förmånen endast utgår till en av makarna. Den nuvarande regeln kan t. ex. ändras på så sätt att rätten till barntillägg automatiskt och alltså utan krav på ansökan tillkommer den av makarna som har den högsta inkomsten. Detta innebär dock att huvudförsörjarbegreppet behålls. Kommittén finner att invändningar kan riktas mot denna lösning. Om två makar har ungefär lika stora inkomster är det svårt att förklara varför barntillägg skall utgå när den ene maken är sjuk men inte när den andre är det. Huvudförsörjarbegreppet måste numera anses ha blivit urholkat genom den ökade förvärvsverksamheten bland de gifta kvinnorna. Den utvecklingen liksom den relativt snabbare löneutvecklingen för kvinnorna bidrar till att det blir vanligare att mannen och hustrun har ungefär lika stora inkomster. Bortfallet av den ena inkomsten vid sjukdom måste ha lika stor betydelse som bortfallet av den andra inkomsten.

Kommitténs överväganden på denna punkt leder till förslaget att rätten till barntillägg för barn över tio år utsträcks till båda föräldrarna. Författningsmässigt genomförs detta genom att andra stycket i 3 kap. 9 § AFL upphävs.

I anslutning till sina nu redovisade huvudförslag föreslår kommittén också en ändring av samma karaktär i reglerna om avdrag på sjukpenning vid sjukhusvård i 3 kap. 4 § tredje och fjärde styckena så att även en man som stadigvarande bor samman med barn under tio år tillförsäkras en minimisjukpenning av 6 kronor i likhet med vad som nu gäller för kvinnlig försäkrad. Motsvarande ändringar föreslås i de regler som förekommer i andra lagar om sjukpenningavdrag vid sjukhusvård, nämligen i 15 § andra stycket lagen (1954: 243) om yrkesskadeförsäkring och i 4 § lagen (1956: 293) om ersättning åt smittbärare.

Kostnadsökningen för försäkringen på grund av de föreslagna ändringarna uppskattar kommittén till ca 3 milj. kronor för utvidgningen av hemmafruförsäkringen och 0,5 milj. kronor för motsvarande utvidgning av den frivilliga sjukpenningförsäkringen. Förslagen i fråga om barntilläggen kostnadsberäknas till 12 milj. kronor, varav 8 milj. kronor avser förslaget att även manlig försäkrad som stadigvarande bor samman med barn under tio år alltid skall få minst 2 kronor om dagen i barntillägg och 4 milj. kronor förslaget att barntillägg skall utgå till bägge makarnas sjukpenning för barn över tio år. Sammanlagt ökas således försäkringens kostnader med ca 15 milj. kronor per år.

Under förutsättning att de ökade kostnaderna bestrids av de försäkrade och genom statsbidrag enligt nu gällande grunder uppskattar kommittén kostnadsökningen för statsverket till omkring 6 milj. kronor per år och ökningen av varje avgiftspliktig försäkrads avgift för grundsjukpenning med 2 kronor per år.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1971.

Remissyttrandena

Alla remissinstanser tillstyrker förslagen.

Socialstyrelsen anför att förslagen inte utgör några reformer av kontroversiell beskaffenhet. Snarare är de att se som ett uttryck för att principen om mäns och kvinnors jämställdhet så långt som det är möjligt måste ges en reell innebörd även inom sjukförsäkringssystemet. Styrelsen har inte heller kunnat finna skäl som från social eller medicinsk synpunkt talar mot kommitténs förslag.

TCO finner förslaget helt gå i linje med de strävanden som finns inom arbetsmarknadens organisationer att nå jämlikhet mellan könen i arbetslivet och familjen, så att var och en utan hänsyn till kön fritt skall kunna välja den livsform som passar respektive familjer och enskilda bäst. *LO* och *SACO* hävdar liknande mening som *TCO*, fastän *SACO* finner det angeläget att erinra om sin principiella inställning att jämställdhet inom det socialpolitiska området inte enbart innebär jämställdhet mellan män och kvinnor utan också jämställdhet mellan människor med olika civilstånd. Organisationen förklarar sig emellertid ha förståelse för att en reform i detta vidare syfte, som familjepolitiska kommittén själv påpekat, skulle kräva en grundläggande översyn av sjukförsäkringens uppbyggnad och går långt utöver ramen för det uppdrag kommittén har fått på detta område.

LO konstaterar att kommittén inte har behandlat frågan om sjukpenning för vård av sjuka minderåriga barn i hemmet. Organisationen erinrar om att statens anställda äger rätt att uppbära viss del av sin lön vid kortare frånvaro från arbetet av sådan anledning. Med den brist på samhällslig barntillsyn vid barns sjukdom som f. n. råder och trots utbyggnad även

kan förväntas komma att råda innebär barnens sjukdom för många ett väsentligt avbräck i inkomsthänseende utöver de problem som kan uppstå med ledighet. Mot denna bakgrund hemställer LO att frågan om sjukpenning vid vård av sjuka barn i hemmet tas upp till övervägande.

Sjukpenningklassplacering under bristyrkesutbildning

Nuvarande ordning

Enligt 3 kap. 2 § AFL skall försäkrad, som är inskriven hos allmän försäkringskassa, vara placerad i sjukpenningklass med hänsyn till inkomst av förvärvsarbete om inkomsten uppgår till minst 1 800 kronor för år. Klassplaceringen är avgörande för sjukpenningens storlek. Försäkringskassan beslutar enligt 3 kap. 5 § AFL om placering i sjukpenningklass i samband med att en försäkrad skrivs in i kassan och omprövar sedan fortlöpande placeringen vid förändringar av betydelse i inkomstförhållandena.

Placeringen i sjukpenningklass sker på grundval av antagande om vad den försäkrade kan komma att erhålla i arbetsinkomst. Tillfälliga inkomständringar inverkar inte på bedömningen. Om den försäkrade lämnar förvärvslivet skall han normalt inte längre vara sjukpenningförsäkrad. Kortare avbrott — intill sex månader — medför emellertid enligt praxis ingen ändring av sjukpenningklassen.

De angivna reglerna tillämpas i princip även för arbetslösa. Visar det sig att avbrott i förvärvsarbete är föranlett av oförvållad arbetslöshet ändras dock som regel inte klassplaceringen så länge den försäkrade genom anmälan hos arbetsförmedlingen eller på annat sätt dokumenterar sin avsikt att stå till arbetsmarknadens förfogande.

För arbetslösa som genomgår yrkesutbildning genom arbetsmarknadsverkets försorg tillämpas den praxis att de kvarstår i tidigare sjukpenningklass oberoende av utbildningstidens längd. Oavsett om arbetslöshet förelegat gäller motsvarande enligt särskild regel i 3 kap. 5 § sista stycket AFL för den som efter förmedling av arbetsvårdsorgan genomgår sådan yrkesutbildning som är att hänföra till arbetsvård — dvs. rehabilitering av handikappade. För studerande i allmänhet gäller däremot i enlighet med den förut angivna grundprincipen att de inte är berättigade att tillhöra sjukpenningförsäkring om studierna pågår längre än sex månader. Det bör emellertid nämnas att en sådan studerande kan teckna frivillig sjukpenningförsäkring, som ger en sjukpenning av upp till 15 kronor per dag.

Framställning av arbetsmarknadsstyrelsen

I framställning till Kungl. Maj:t har arbetsmarknadsstyrelsen hemställt om åtgärder så att försäkrad som inte är arbetslös men genomgår brist-

yrkesutbildning skall i fråga om placering i sjukpenningklass jämnställas med arbetslös som genomgår yrkesutbildning genom arbetsmarknadsverkets försorg.

Arbetsmarknadsstyrelsen erinrar om att utbildning av inte arbetslösa personer inom s. k. bristyrken (bristyrkesutbildning) anordnas som försöksverksamhet fr. o. m. budgetåret 1966/67. På grund av bl. a. det balanserade arbetsmarknadsläge som rått sedan hösten 1966 och det relativt låga bidrag, som utgår till dem som deltar i bristyrkesutbildning, har utbildningen kommit att omfatta avsevärt färre personer än styrelsen tidigare räknat med. En ytterligare rekryteringshämmande faktor av stor betydelse är emellertid de ändringar i sjukpenningklass som de inte arbetslösa i vissa fall får kännas vid under bristyrkesutbildning. Överstiger den beräknade utbildningstiden sex månader upphör nämligen enligt rådande praxis den försäkrade att vara placerad i sjukpenningklass redan från utbildningens början.

Arbetsmarknadsstyrelsen anser att denna praxis strider mot de motiv som legat till grund för riksdagens beslut om en försöksverksamhet med bristyrkesutbildning, nämligen dels önskemålet att förbättra de lågavlönades ställning, dels att genom utbildningsinsatser på särskilt betydelsefulla yrkesområden medverka till att begränsa de negativa verkningarna av brist-situationer av flaskhalskaraktär. Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller att utbildningsbidrag vid bristyrkesutbildning enligt gällande bestämmelser utgår vid frånvaro på grund av sjukdom under högst två dagar per månad som utbildningen pågår. Deltar en försäkrad i en kurs som varar sju månader innebär det att han vid frånvaro på grund av sjukdom får bidrag i högst 14 dagar. Har den försäkrade enligt rådande praxis upphört att vara sjukpenningklassplacerad vid utbildningens början utgår inte sjukpenning vid sjukfrånvaro. Tvingas han på grund av sjukdom att avbryta utbildningen får han inte uppbära sjukpenning förrän han på grund av förvärvsarbete på nytt inplacerats i sjukpenningklass. Alternativet för honom kan i sådant fall bli att ansöka om socialhjälp.

Med hänsyn härtill anholder arbetsmarknadsstyrelsen om åtgärder som syftar till att hindra att personer, som inte är arbetslösa men genomgår bristyrkesutbildning, får sin sjukpenningklassplacering ändrad så länge utbildningen pågår.

Efter remiss har riksförsäkringsverket avgett yttrande över arbetsmarknadsstyrelsens framställning.

Riksförsäkringsverket framhåller, att verket torde sakna befogenhet att utfärda föreskrifter som innebär avsteg från rådande praxis, vilken vunnit stöd hos försäkringsdomstolen. Bifall till arbetsmarknadsstyrelsens framställning torde därför enligt verkets mening kräva ändring i AFL. Verket anser att vad arbetsmarknadsstyrelsen anfört tyder på att den nuvarande

ordningen åtminstone i vissa fall kan medföra otillfredsställande konsekvenser. Verket har därför inte något att erinra mot att frågan prövas.

Inom riks försäkringsverket har härefter utarbetats en promemoria som innehåller bl. a. vissa uppgifter om bristyrkesutbildningen, vilka erhållits från arbetsmarknadsstyrelsen.

I promemorian uppges att den av arbetsmarknadsmyndigheterna bedrivna yrkesutbildningen omfattar tre kategorier: arbetslösa, handikappade och sådana som önskar utbildning i bristyrke utan att vara arbetslösa i sitt yrke. Bristyrkesutbildningen är att betrakta som en försöksverksamhet. För verksamheten gäller vissa av Kungl. Maj:t angivna riktlinjer. Utbildningen får förläggas till kurser som anordnas av skolöverstyrelsen eller arbetsmarknadsstyrelsen eller inom befintliga utbildningsanstalter eller hos företag. Den står öppen för varje person som fyllt 21 år. Under utbildningen utgår utbildningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen (1966:368). Utbildningstiden varierar högst avsevärt från tio veckor till något år. I genomsnitt kan man räkna med en utbildningstid av omkring sex månader. De yrken som skall ingå i utbildningen bestäms årligen med ledning av de uppgifter rörande arbetsmarknadsläget som arbetsmarknadsstyrelsen har tillgång till i samråd med arbetsmarknadsparterna och ev. efter hörande av företrädare för näringslivet m. fl. Vid beviljad utbildning i bristyrke aviserar vederbörande länsarbetsnämnd den allmänna försäkringskassa som den försäkrade tillhör. Uppgift lämnas därvid även angående den tid utbildningen avses pågå.

Bristyrkesutbildning förutsätts enligt promemorian kunna bedrivas bl. a. vid utbildningsanstalt inom det ordinarie yrkesutbildningsväsendet. Under sådana förhållanden kan, framhålls det i promemorian, tillskapandet av särregler i förevarande hänseende för elever i bristyrkesutbildning lätt ge upphov till motsättningar i förhållande till andra elevgrupper vid sådan anstalt. Det kan vidare sättas i fråga om problemet har en sådan räckvidd att det kan anses motiverat att åtminstone f. n. göra avsteg från gällande fasta praxis på området. Om detta likväl skulle anses böra ske torde frågan enklast kunna lösas genom ändring i 3 kap. 5 § AFL. Den bestämmelse som där finns i sista stycket om placering i sjukpenningklass under tid för arbetsvård kan lämpligen ändras på sådant sätt att den kommer att omfatta även deltagande i annan yrkesutbildning än sådan som är att hänföra till arbetsvård. Enligt ett författningsförslag som fogats till promemorian bör bestämmelsen få det innehållet att försäkrad under tid då han efter förmedling av arbetsmarknadsmyndighet undergår arbetsprövning, yrkesutbildning eller arbetsträning inte får placeras i lägre sjukpenningklass än den han tillhörde då åtgärden började. Förbehåll görs, liksom enligt nu gällande regel, för ändring i klassplacering då undantagande från försäkringen för tilläggspension blir giltigt eller upphör att vara giltigt eller för tidspension beviljas eller ändras. Likaså behålls regeln att vid arbetsvård i

form av arbetsträning placeringen i sjukpenningklass kan ändras efter sex månader.

Den upprättade promemorian har remitterats till arbetsmarknadsstyrelsen som i sitt yttrande hemställer att den i promemorian angivna lagändringen företas.

Avräkning av sjukpenning mot förtidspension

Gällande bestämmelser

Bestämmelser om förtidspension finns i 7 och 13 kap. AFL. Beroende på graden av arbetsförmågans nedsättning kan förtidspension vara hel eller partiell. I senare fallet kan den utgå med $\frac{2}{3}$ eller $\frac{1}{3}$ av hel pension. Förslag om en höjning av den lägre graden av partiell pension till $\frac{1}{2}$ av hel pension övervägs i annat sammanhang.

Den som har hel förtidspension får ej vara placerad i sjukpenningklass och kan inte uppbära sjukpenning eller därmed förenat barntillägg (3 kap. 3 §). Den som har partiell förtidspension kan däremot vara klassplacerad med hänsyn till den kvarstående arbetsförmågan. När så är fallet skall vid prövning av den försäkrades rätt till sjukpenning bedömningen av hans arbetsförmåga ske med bortseende från den nedsättning av arbetsförmågan som ligger till grund för den utgående pensionen (3 kap. 8 § sista stycket).

När förtidspension beviljas, omprövas den försäkrades klassplacering. Beslutas då ändrad placering i sjukpenningklass får beslutet verkan tidigast fr. o. m. kalendermånaden efter beslutets meddelande (3 kap. 5 § första stycket c och andra stycket).

Förtidspension förutsätter varaktig nedsättning av den försäkrades arbetsförmåga. Är det inte ådagalagt att nedsättningen är varaktig men kan den antas bli bestående avsevärd tid utgår i stället sjukbidrag. Det är en form av förtidspension och vad som är stadgat om förtidspension gäller även beträffande sjukbidrag. Därutöver gäller emellertid att sjukbidraget skall vara begränsat till viss tid (7 kap. 1 § andra stycket, 13 kap. 1 § andra stycket). Den tid, varunder sjukbidrag utgår, kan förlängas utan ansökan (16 kap. 1 § tredje stycket).

Förtidspension (sjukbidrag) kan beviljas retroaktivt för viss tid, högst tre månader, före ansökningsmånaden (16 kap. 5 § sista stycket). Har sjukpenning utgetts under sådan retroaktivtid kan det medföra att den försäkrade erhåller dubbel ersättning för arbetsförmågans nedsättning. För att i den omfattning som ansetts möjlig förhindra detta har i 17 kap. 1 § getts vissa bestämmelser om samordning av utgiven sjukpenning och förtidspension.

Innebörden av bestämmelserna i 17 kap. 1 § är följande. När förtidspension (sjukbidrag) efter ansökan beviljas med retroaktiv verkan, görs vid den första utbetalningen av pensionen avdrag för sjukpenning jämte barn-

tillägg som utgetts fr. o. m. den månad för vilken rätt till pensionen först föreligger t. o. m. den sista månad som omfattas av utbetalningen. Motsvarande gäller när löpande partiell förtidspension (löpande partiellt sjukbidrag) ökas med retroaktiv verkan på grund av att den försäkrades arbetsförmåga försämrats ytterligare. Därvid görs avdraget från det på en gång utbetalade belopp varmed pensionen retroaktivt ökas. Avräkning sker i båda fallen månad för månad. Avdraget från förtidspensionen kan således inte för en viss månad överskrida den för denna månad retroaktivt utbetalade pensionen resp. det belopp, med vilket den förut utgående pensionen retroaktivt ökats för månaden.

Framställning av riksförsäkringsverket

I framställning till Kungl. Maj:t har riksförsäkringsverket anfört att bestämmelserna i 17 kap. 1 § i vissa fall medför mindre tillfredsställande konsekvenser i tillämpningen och hemställt om ändring av bestämmelserna.

Verket erinrar inledningsvis om att en försäkrad som uppbär partiell förtidspension enligt förut återgivna bestämmelser kan vara placerad i sjukpenningklass med hänsyn till den kvarstående arbetsförmågan. Den sjukpenning som därvid kan komma att utges för annan sjukdom än den som ligger till grund för pensioneringen eller på grund av moderskap (3 kap. 13 §) är i detta fall redan från början i princip samordnad med den utgående pensionen. Sjukpenningen och i förekommande fall barntillägg utges vid sidan av pensionen utan att något avdrag görs på denna.

Annorlunda blir, framhåller verket, förhållandet om efter ett sjukbidrags upphörande beslut om fortsatt förtidspension meddelas efter ansökan. Formellt är den fortsatta pensionen då en ny pension, och enligt praxis som stadfästs genom några av försäkringsdomstolen meddelade domar har det inte ansetts möjligt att bortse från detta vid tillämpningen av 17 kap. 1 §. Även om den fortsatta pensionen skall utgå i omedelbar anslutning till det upphörda sjukbidraget kan beslutet härom komma att meddelas så sent att det uppkommer ett uppehåll i betalningarna. Den fortsatta pensionens först utbetalade belopp avser då en retroaktivtid, varunder sjukpenning kan ha utgetts. Då minskas pensionens retroaktivbelopp i enlighet med paragrafens ordalydelse med den under retroaktivtiden utgivna sjukpenningförmånen även om sjukpenningen avser en sjukdom som inte ligger till grund för pensioneringen eller om den utgör tilläggssjukpenning vid moderskap.

När förtidspension efter ansökan beviljas som fortsättning på sjukbidrag som upphört, blir således frågan huruvida sjukpenningavdrag skall göras helt beroende av vid vilken tidpunkt beslutet om den fortsatta pensionen hinner meddelas. Denna konsekvens av den nuvarande lagstiftningen synes verket uppenbart otillfredsställande.

Även när förtidspension (sjukbidrag) beviljas försäkrad utan anknytning

till förut utgående pension, kan enligt verkets mening avdragsreglerna i 17 kap. 1 § medföra mindre tillfredsställande konsekvenser. Avdrag från det först utbetalade pensionsbeloppet för sjukpenning under retroaktivtiden görs nämligen oavsett om sjukpenningen utgått för den sjukdom som ligger till grund för pensioneringen eller av annan anledning. I det sist nämnda fallet kan, när partiell förtidspension beviljas, förhållandena vara sådana att rätt till sjukpenning föreligger även efter pensioneringen.

Verket anser en lagändring behövlig och diskuterar olika möjligheter till sådan ändring. Ett sätt finner verket vara att i 17 kap. 1 § infoga en bestämmelse, vars innebörd skulle vara att förtidspension, som beviljas att utgå i omedelbar anslutning till sjukbidrag som upphört, vid lagrummets tillämpning alltid betraktas som en förlängning av sjukbidraget och inte som en ny pension. Härigenom åstadkoms dock ingen förändring i de avdragsregler som gäller när förtidspension beviljas försäkrad utan anknytning till förut utgående pension. Verket förordar därför en annan lösning, som innebär att avdragsreglernas tillämplighet generellt inskränks till fall då sjukpenningförmånen utgetts för sjukdom som ligger till grund för pensionens beviljande. Från avdrag undantas på så sätt alla fall då sjukpenning under pensionens retroaktivtid utgetts enbart för sjukdom som inte har samband med pensioneringen och då tilläggsjukpenning utgetts för moderskap.

Verket anför att de föreslagna reglerna kan ge upphov till överkompensation i vissa fall. Så blir fallet när hel förtidspension (helt sjukbidrag) beviljas med retroaktiv verkan, ty då ersätter pensionen i princip fullständigt den utgivna sjukpenningförmånen. Liknande kan inträffa när partiell förtidspension (partiellt sjukbidrag) beviljas. Antalet fall då sådan överkompensation skulle uppkomma blir dock enligt verkets mening ringa, eftersom det i mycket liten omfattning förekommer att sjukpenning i samband med pensionering utges enbart på grund av annan sjukdom än den som föranleder pensionens beviljande.

Över riksförsäkringsverkets framställning har yttranden avgetts av försäkringsdomstolen, SAF, LO, TCO, SACO och Försäkringskassaförbundet.

Av de hörda tillstyrker LO, TCO och SACO förslaget. *Försäkringskassaförbundet* ställer sig också positivt.

SAF förklarar sig däremot inte beredd att acceptera förslaget och hänvisar till att förslaget otvivelaktigt leder till överkompensation i fall då tilläggsjukpenning utgetts för moderskap.

Inte heller *försäkringsdomstolen* finner sig kunna tillstyrka förslaget. Som skäl för sitt ställningstagande framhåller domstolen de svårigheter de föreslagna bestämmelserna befaras vålla i tillämpningen. Det torde nämligen enligt domstolens mening många gånger inte vara möjligt att i de fall då försäkrad lider av flera sjukdomar ange vilken eller vilka av dessa sjukdomar som lett till pension. Ett ytterligare skäl är att förslaget enligt domstolens mening har sådan begränsad räckvidd att det är tveksamt om det i

realiteten skulle komma att medföra någon ändring av nu rådande förhållanden. Domstolen finner nämligen att antalet fall som enligt förslaget skall undantas från de nuvarande reglernas tillämpning — alltså sådana fall då sjukpenning under retroaktivtid utgetts enbart för sjukdom som inte har samband med pensioneringen — måste vara synnerligen ringa.

Försäkringsdomstolen framlägger ett eget förslag till ändring i bestämmelserna i 17 kap. 1 § AFL. Förslaget innebär i stora drag följande. För de fall då förtidspension beviljas försäkrad som inte tidigare har sådan förmån skall nuvarande regler gälla om det är fråga om hel pension. Är det fråga om partiell pension skall sjukpenning som utgetts vid halv sjukskrivning dras av. För sjukpenning som utgått vid hel sjukskrivning ges två alternativa förslag. Enligt det första görs avdrag med den del av utbetald sjukpenning som överstiger sjukpenningen enligt den sjukpenningklass som skall gälla efter pensionens beviljande. Enligt det andra dras halv sjukpenning av även för den som varit helt sjukskriven. För de fall åter, då pensionen beviljas som fortsättning på tidigare utgående pension, föreslår domstolen att intet avdrag för utgiven sjukpenning skall ske om pensionen grundas på oförändrad eller sänkt invaliditetsgrad. Har invaliditetsgraden höjts, skall avdrag ske enligt samma regler som när förmån beviljas första gången, men bara på det belopp, varmed pensionen retroaktivt ökats.

Domstolen kringgärdar sitt förslag med den reservationen att det enligt domstolens mening inte är möjligt att åstadkomma avdragsregler som under alla förhållanden ger helt tillfredsställande resultat, då verkningarna av reglerna är beroende av omständigheterna i de enskilda fallen. Särskilda svårigheter finner domstolen vållas av att sjukpenningförsäkringen är uppbyggd efter delvis olika principer beträffande skilda kategorier försäkrade.

Förlängning av den s.k. T-försäkringen

Gällande bestämmelser

I samband med införandet den 1 januari 1955 av obligatorisk sjukförsäkring enligt lagen (1947:1) om allmän sjukförsäkring tillskapades en särskild övergångsordning för att hindra att vissa tidigare medlemmar av de erkända sjukförsäkringskassorna skulle ställas utan sjukpenningsskydd. Reglerna återfinns i *lagen (1954:774) med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukförsäkring* (ändrad 1955:398 och 1960:182). Försäkring kunde enligt lagens ursprungliga lydelse endast meddelas för tiden intill utgången av juni 1955, men lagen ändrades sedermera i olika omgångar så att tiden för vilken försäkring fick meddelas förlängdes till utgången av juni 1965. Nu gäller, enligt *lagen (1965:151) om fortsatt försäkring enligt lagen den 17 december 1954 (nr 774) med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukförsäkring*, att försäkring får meddelas även för tid intill utgången av juni månad 1970.

1954 års lag gav den som var medlem av erkänd sjukkasse vid utgången av år 1954 men som på grund av att han saknade arbetsinkomst eller hade låg sådan inte kunde bli obligatoriskt försäkrad enligt den nya lagen möjlighet att teckna en frivillig försäkring. Denna försäkring, som vanligen kallas T-försäkring, står öppen inte bara för tidigare kassamedlem som aldrig blivit obligatoriskt sjukpenningförsäkrad utan även för den som varit obligatoriskt försäkrad men vars sjukpenningsskydd sedermera upphört, under förutsättning att han vid utgången av år 1954 var medlem i erkänd sjukkasse. Som förutsättning gäller att den försäkrade gör ansökan inom två veckor efter det beslutet om den obligatoriska försäkringens upphörande delgetts honom. Inga ålders- eller hälsovillkor gäller för inträde i försäkringen.

T-försäkringen gäller från det att den tidigare sjukpenningförsäkringen i erkänd eller allmän sjukkasse — från 1963 i allmän försäkringskasse — upphört att gälla, men endast om den försäkrade fullgjort sin skyldighet att erlägga avgift också för försäkringen i den erkända sjukkassan. I fråga om rätten till försäkringsförmån anses den nya försäkringen utgöra fortsättning av den tidigare. T-försäkringen skall avse sjukpenning om 1, 2 eller 3 kr., dock högst det av nämnda belopp som med 50 öre överstiger den sjukpenning, för vilken medlemmen vid utgången av år 1954 var försäkrad i erkänd sjukkasse under de första 90 sjukhjälpdagarna. Till sjukpenningen utges barntillägg. Sjukpenning utges endast vid total förlust av arbetsförmågan. För dag då den försäkrade åtnjuter sjukhusvård skall sjukpenning som överstiger 1 krona 50 öre nedsättas till detta belopp. Vid varje sjukdom utges sjukpenning för högst 90 dagar.

Den årliga avgiften för T-försäkring utgör tolv gånger sjukpenningens belopp. Statsbidrag för försäkringen utgår med 20 % av vad som utgivits i sjukpenning och med 75 % av utgifterna för barntillägg. Kostnaderna för försäkringen skall, i den mån de inte täcks av avgifter, statsbidrag och andra tillgängliga medel, belasta försäkringen för grundsjukpenning i vederbörande kassa.

I övrigt skall bestämmelserna rörande frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkasse gälla i tillämpliga delar. Karenstiden skall dock alltid vara tre dagar.

Riksdagsmotioner

Vid 1969 års riksdag väcktes motioner (I: 770, II: 900) om sådana ändringar i bestämmelserna för T-försäkringen att nya försäkringar inte skall få meddelas efter den 30 juni 1970, att de som vid denna tidpunkt omfattas av försäkringen under avvecklingstiden befrias från avgift och att den sjukpenning som T-försäkringen ger i fortsättningen inte skall reduceras vid sjukhusvård. Över motionerna har riksförsäkringsverket och Försäkringskassaförbundet avgett remissyttranden.

Riksdagens andra lagutskott anför i sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 72, rskr 328) att även utskottet har den uppfattningen att tiden är mogen att avveckla T-försäkringen. Sedan den obligatoriska sjukförsäkringen varit i kraft i över 15 år finns det knappast anledning att behålla den speciella övergångsanordning T-försäkringen innebär. Försäkringen får enligt utskottet anses ha fyllt sin egentliga uppgift att möjliggöra för en del medlemmar i de erkända kassorna att behålla ett visst före obligatoriets genomförande förvärvat sjukpenningsskydd. Med hänsyn till den radikalt förbättrade ställning pensionärerna fått inom socialförsäkringarna sedan år 1955 kan inte heller den funktion som försäkringen faktiskt haft att ge möjlighet till visst sjukpenningsskydd för pensionärer motivera ett bibehållande av försäkringen.

Utskottet ansluter sig på grund av det anförda till motionärernas förslag att T-försäkring inte skall få meddelas efter juni månads utgång år 1970. När det gäller avveckling av de försäkringar som tecknats före denna tidpunkt förordar utskottet den lösning riksförsäkringsverket lagt fram i sitt yttrande. Denna innebär att försäkringen för dessa fall bibehålls under en femårsperiod. Med hänsyn till storleken av T-försäkringens fonder bör det vara möjligt att under avvecklingstiden medge avgiftsbefrielse. Vad slutligen angår motionsyrkandet om avskaffande av reduceringen av T-försäkringens sjukpenning vid sjukhusvård biträder utskottet motionerna även i den delen.

Departementschefen

Jämställdhet mellan män och kvinnor inom sjukförsäkringen

Kvinnornas ökade förvärvsverksamhet har aktualiserat en omprövning av vissa sådana regler inom socialförsäkringen som bygger på äldre samhällsförhållanden med mannen som den regelmässige försörjaren i äktenskapet och kvinnan som hemarbetande. Två kommittéer har fått i uppdrag att utreda frågor om större jämställdhet mellan män och kvinnor inom den allmänna försäkringen. Pensionsförsäkringskommittén utreder de frågor som berör den allmänna pensioneringen. Förslag från denna kommitté kan väntas före årets slut. För sjukförsäkringens del har utredningen utförts av familjepolitiska kommittén. Dess förslag skall behandlas i det följande.

Familjepolitiska kommittén har diskuterat de nuvarande reglerna inom sjukförsäkringen med utgångspunkt från sin redan i tidigare sammanhang deklarerade principuppfattning att likställdhet bör råda mellan män och kvinnor inom sjukförsäkringen. Förslaget har begränsats till vad kommittén funnit påkallat i detta hänseende. Någon allmän översyn av sjukförsäkringsreglerna eller av ersättningsnivån inom försäkringen har inte ingått i det uppdrag kommittén nu redovisat. Den fråga om sjukpenning till den som tvingats ta ledigt från sitt arbete för att vårda sjuka barn i hemmet, som

LO tar upp i sitt remissyttrande över kommitténs förslag, tillhör de frågor som kommittén får anledning att pröva när den i sitt fortsatta arbete skall överväga frågan om ett eventuellt vårdbidrag.

Inom sjukförsäkringen förekommer f. n., om man bortser från moder-skapsförsäkringen, skiljaktiga regler för män och kvinnor i två huvudavseenden, bägge på sjukpenningförsäkringens område. Jag åsyftar för det första den s. k. hemmafruförsäkringen och den därtill anknutna frivilliga sjukpenningförsäkringen, för det andra reglerna om barntilläggen.

Enligt reglerna om hemmafruförsäkringen blir f. n. vissa kvinnor obligatoriskt försäkrade för grundsjukpenning med 6 kronor om dagen även om de inte uppfyller det annars gällande kravet för sjukpenningförsäkring att ha en årsinkomst av minst 1 800 kronor om året. Det gäller gift kvinna, som stadigvarande sammanbor med sin make. Vidare avses annan gift kvinna liksom även kvinna som är ogift, änka eller fränskild under förutsättning att hon stadigvarande sammanbor med barn under 16 år eller med en man som hon tidigare har varit gift med eller har eller har haft barn med. Hemmafruförsäkringen omfattar i runt tal en miljon kvinnor.

Till hemmafruförsäkringen anknyter en frivillig sjukpenningförsäkring. I denna kan en kvinna som omfattas av hemmafruförsäkringen — eller skulle ha omfattats av den om hon inte varit sjukpenningförsäkrad enligt de vanliga reglerna för förvärvsarbetande — teckna sig för ett sjukpenningtillägg efter eget val, så att den sammanlagda sjukpenningen blir högst 15 kronor per dag.

Familjepolitiska kommittén framhåller att den traditionella rollfördelningen inom familjerna har ändrats under de senare åren. En utveckling sker mot en reell jämställdhet mellan könen i hem, yrke och samhälle. Det har blivit allt vanligare att bägge makarna förvärvsarbetar och det är inte längre lika sällsynt att hustrun förvärvsarbetar medan mannen arbetar i hemmet. I familjer av den sist avsedda typen, där mannen är den hemmavarande, finner kommittén att det föreligger samma behov av kompensation för bortfallet av den hemmavarande makens insats i hemarbetet vid sjukdom som motiverat införandet av den särskilda hemmafruförsäkringen. Kommittén föreslår därför att hemmafruförsäkringen skall utvidgas till att omfatta även sådana manliga försäkrade som man med ett motsvarande uttryck skulle kunna kalla hemmamän. Kommittén beskriver förslaget som en omformning av den nuvarande hemmafruförsäkringen till en hemmakeförsäkring. Det avses att en man skall bli omfattad av försäkringen under motsvarande förutsättningar som nu gäller för en kvinnlig försäkrad. I konsekvens med detta föreslår kommittén att den frivilliga sjukförsäkringen för vissa kategorier kvinnliga försäkrade görs tillgänglig för motsvarande manliga försäkrade. Antalet försäkrade som enligt förslaget blir berättigade till grundsjukpenning uppskattar kommittén till ca 30 000.

Kommitténs förslag har tillstyrkts av en enhällig remissopinion och jag förordar att det genomförs. Förslaget innebär sådana ändringar i 3 kap. 2 § sista stycket och 21 kap. 1 § första stycket AFL att begränsningarna i reglernas tillämplighet till kvinnliga försäkrade tas bort.

Till följd av den förordade utvidgningen av hemmafruförsäkringen krävs formella ändringar dels i vissa regler som rör hemmafruförsäkrads placering i sjukpenningklass i 3 kap. 3 § och 3 kap. 5 § andra stycket AFL och dels i den bestämmelse i 3 kap. 10 § tredje stycket c, som föreskriver undantag för hemmafruförsäkrade och vissa därmed likställda kvinnor från tillämpning av den s. k. fridagsregel, som gäller vid kortvariga sjukdomsfall.

En andra huvudpunkt som kommittén tar upp till behandling är bestämmelserna om **b a r n t i l l ä g g** till sjukpenning i 3 kap. 9 § AFL. Enligt paragrafens första stycke utgår barntillägg för den försäkrades eller hans makes barn under 16 år, som den försäkrade stadigvarande sammanbor med. Även till en försäkrad som är underhållsskyldig mot barn utan att stadigvarande sammanbo med det utgår barntillägg på vissa villkor.

Bestämmelserna innebär bl. a. att barntillägg i normala fall utgår till sjukpenningen för var och en av två makar med barn. Med make jämställs vid tillämpningen av bestämmelserna annan som den försäkrade stadigvarande sammanbor med under förutsättning att de tidigare varit gifta eller har eller har haft barn tillsammans. Barntillägg för barn över tio år utgår emellertid enligt en regel i andra stycket av paragrafen, inte till sjukpenningen för kvinna, vars make är placerad i sjukpenningklass, i andra fall än då försäkringskassan på förhand medgivit överflyttning av rätten till barntillägg från mannen. Regeln är således att barntillägg utgår bara till ene makens sjukpenning i fråga om barn över tio år och då i första hand till mannens. Medgivande till överflyttning av rätten till barntillägg kan lämnas bara om kvinnans förvärvsinkomst överstiger mannens.

Barntilläggets storlek är enligt tredje stycket av nyssnämnda paragraf i allmänhet 1 krona för ett eller två barn, 2 kronor för tre eller fyra barn och 3 kronor för fem eller flera barn, allt per dag. En särregel föreskriver emellertid att barntillägget till sjukpenning för kvinnlig försäkrad, som stadigvarande sammanbor med barn under tio år, alltid skall utgöra lägst 2 kronor per dag. Till halv sjukpenning utgår hälften av de angivna beloppen.

I sina överväganden rörande barntillägg begränsar sig kommittén liksom i övrigt till vad som fordras för att nå jämställdhet mellan män och kvinnor. Kommittén går alltså i detta sammanhang inte närmare in på frågan om det berättigade i att upprätthålla en särbehandling av äldre och yngre barn i fråga om barntillägg utan anger att de allmänna frågorna om barntilläggen och deras konstruktion kommer att prövas av kommittén i annat sammanhang. Inom den ram kommittén sålunda har dragit upp för sin prövning kommer kommittén till slutsatserna att rätten till barntillägg för

barn över tio år bör utsträckas till bägge makarna och att rätten till ett lägsta barntillägg av 2 kronor för barn under tio år bör göras lika för män och kvinnor.

Kommitténs förslag har även i denna del vunnit stöd vid remissbehandlingen. Också jag biträder kommitténs förslag. Jag förordar således att bestämmelsen i andra stycket av 3 kap. 9 § AFL får utgå ur lagen och att inskränkningen till kvinnlig försäkrad i tredje stycket andra punkten samma paragraf avlägsnas.

I anslutning till de huvudförslag som jag nu redovisat föreslår kommittén också en ändring av samma karaktär i regeln om avdrag på sjukpenning vid sjukhusvård i 3 kap. 4 § fjärde stycket AFL. Den föreslagna ändringen innebär att en man som stadigvarande bor samman med barn under tio år tillförsäkras en minimisjukpenning av 6 kronor i likhet med vad som nu gäller för kvinnlig försäkrad. Vidare föreslår kommittén motsvarande ändringar i de regler som finns i 15 § andra stycket lagen om yrkesskadeförsäkring och i 4 § lagen om ersättning åt smittbärare. Förslagen innebär att de nuvarande reglerna för vissa kvinnliga försäkrade skall tillämpas på manliga försäkrade i motsvarande situation. De föreslagna lagändringarna är följdriktiga och jag förordar att de genomförs i anslutning till de förut redovisade förslagen.

Sammanfattningsvis vill jag framhålla att vad jag nu förordat tillsammans medför att principen om jämställdhet mellan män och kvinnor till fullo genomförs på sjukpenningförsäkringens område. Det innebär samtidigt, vilket jag också vill poängtera, en välmotiverad förstärkning av försäkringsskyddet vid sjukdom.

Förslagen kan beräknas medföra att försäkringskassornas kostnader för sjukförsäkringen ökas med omkring 15 milj. kronor för helt år räknat.

Jag föreslår att de förordade lagändringarna genomförs med giltighet fr. o. m. den 1 januari 1971. Det ankommer på riksförsäkringsverket att vidta åtgärder för att de män som kommer att omfattas av hemmamekförsäkringen skall bli placerade i sjukpenningklass.

Sjukpenningklassplacering under bristyrkesutbildning

Sjukpenningförsäkringen står, med undantag för den s. k. hemmafruförsäkringen, öppen endast för den som har förvärvsarbete. Utträder en försäkrad ur förvärvslivet skall han alltså inte längre vara sjukpenningförsäkrad. Kortare avbrott — intill sex månader — beaktas dock inte. Beror avbrottet i förvärvsarbetet på oförvållad arbetslöshet tillämpas principerna så att sjukpenningförsäkringen som regel inte ändras så länge den försäkrade står till arbetsmarknadens förfogande. Ingen ändring vidtas heller för arbetslös som genomgår arbetsmarknadsutbildning genom arbetsmarknadsverkets försorg, oavsett utbildningstidens längd. Vare sig arbetslöshet har förelegat eller ej gäller enligt 3 kap. 5 § sista stycket AFL motsvarande

regel för försäkrad som efter förmedling av arbetsvårdsorgan genomgår sådan yrkesutbildning som är att hänföra till arbetsvård — dvs. rehabilitering av handikappade. För studerande i allmänhet gäller däremot i enlighet med den förut angivna grundprincipen att de inte är berättigade att tillhöra sjukpenningförsäkringen om studierna pågår längre tid än sex månader. Jag vill emellertid nämna att en studerande i sådant fall kan teckna frivillig försäkring för en sjukpenning av upp till 15 kronor om dagen.

Arbetsmarknadsstyrelsen har begärt att Kungl. Maj:t skall vidta sådana åtgärder att en försäkrad som utan att det föranletts av arbetslöshet genomgår s. k. bristyrkesutbildning jämföras i fråga om sjukpenningförsäkring med en arbetslös försäkrad som genomgår arbetsmarknadsutbildning genom arbetsmarknadsverkets försorg. Han skulle alltså få behålla sin tidigare placering i sjukpenningklass under utbildningstiden oavsett utbildningens längd.

Bristyrkesutbildning anordnas som försöksverksamhet av arbetsmarknadsstyrelsen och skolöverstyrelsen fr. o. m. budgetåret 1966/67. Den avser yrken där det är av väsentlig betydelse att snabbt öka tillgången på arbetskraft. Urvalet av utbildningsyrken görs i samråd med arbetsmarknadens parter. Utbildningen står, i motsats till vad fallet är i övrigt vid arbetsmarknadsutbildning, öppen också för annan än den som är eller löper risk att bli arbetslös eller är svårplacerad på arbetsmarknaden. Under utbildningen får deltagare utbildningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen. Utbildningstiden varierar mellan ett par månader och ett år och är i allmänhet omkring sex månader.

Utgångspunkten när det gäller att ta ställning till arbetsmarknadsstyrelsens begäran måste vara att som deltagare i arbetsmarknadsutbildning i allmänhet kommer i fråga personer som har blivit arbetslösa eller hotas av arbetslöshet. Vid den bristyrkesutbildning som nu sker på försök är kretsen personer som har tillträde till kurserna vidare. Detta torde dock inte innebära att de personliga förhållandena för deltagare i bristyrkesutbildningen i praktiken skiljer sig avsevärt från övrigas. Utbildningsverksamheten genom arbetsmarknadsverkets försorg har också en tämligen enhetlig inriktning och utformning. I fråga om sjukpenningförsäkringen skiljer sig förhållandena helt för olika kategorier kursdeltagare på så sätt att den som föranletts till utbildningen av arbetslöshet behåller tidigare placering i sjukpenningklass under utbildningstiden, medan andra förlorar sjukpenningsskyddet såvida utbildningen skall pågå längre tid än sex månader. Med hänsyn till vad nyss anförts anser jag det inte motiverat att upprätthålla den skillnad som sålunda råder mellan de olika kategorierna deltagare i utbildningen.

Skillnaden kan enligt förslag i en inom riksförsäkringsverket upprättad promemoria upphävas genom ändring i bestämmelsen i 3 kap. 5 § sista

stycket AFL, som innehåller ett förbud mot sänkning av försäkrads sjukpenningklassplacering under tid för arbetsvård. Bestämmelsen skall då utvidgas så att den utöver arbetsvård — där yrkesutbildning kan ingå — gäller även annan yrkesutbildning som kommer till stånd efter förmedling av arbetsmarknadsmyndighet. Jag förordar en sådan lagändring vilken samtidigt innebär att nuvarande praxis beträffande arbetslösas placering i sjukpenningklass under sådan utbildning lagfästs. Lagändringen bör träda i kraft den 1 juli 1970. Riksförsäkringsverket har att tillse att den som med tillämpning av nuvarande regler är nedklassad vid denna tidpunkt blir återplacerad i den förutvarande sjukpenningklassen.

Avräkning av sjukpenning mot förtidspension

Förtidspension kan beviljas retroaktivt för viss tid, högst tre månader, före ansökningsmånaden. Under denna retroaktivtid har den försäkrade regelmässigt uppburit sjukpenningförmåner om han omfattats av sjukpenningförsäkringen. För att i möjligaste mån förhindra dubbelersättning i sådant fall har bestämmelser getts i 17 kap. 1 § AFL. Bestämmelserna innebär att utgiven sjukpenning dras av från pensionens retroaktivbelopp i den mån pension och sjukpenningförmåner belöper på samma månad. Är det fråga om ökning av utgående förtidspension på grund av ytterligare nedsättning av arbetsförmågan skall avdrag göras på motsvarande sätt från det retroaktivt utbetalade ökningsbeloppet.

För sjukbidrag gäller att det skall vara tidsbegränsat, men i övrigt följer det samma regler som förtidspension och det är att anse som en form av sådan pension. När det i den följande framställningen talas om förtidspension åsyftas, om inte annat sägs eller framgår av sammanhanget, också sjukbidrag.

Bestämmelserna i 17 kap. 1 § AFL kan enligt vad som framgår av några av försäkringsdomstolen år 1968 meddelade domar ge otillfredsställande resultat i fall då partiell förtidspension (partiellt sjukbidrag) beviljas att utgå i omedelbar anslutning till att förut beviljat partiellt sjukbidrag upphör. Vid lagrummets tillämpning anses det nämligen då vara fråga om en ny pension. Uppkommer i sådant fall ett uppehåll i utbetalningen av pensionsförmånerna, som föranleder att den nya pensionen sedermera får utbetalas retroaktivt för viss tid, görs avdrag för utgiven sjukpenning från retroaktivbeloppet. I dessa fall är emellertid sjukpenningen avpassad efter den kvarstående arbetsförmågan och avsedd att vid sjukskrivning utgå vid sidan av den ursprungliga, i form av partiellt sjukbidrag beviljade förtidspensionen. Om den nya förtidspensionen beviljas på grundval av samma nedsättning av arbetsförmågan som den tidigare pensionen eller på grundval av mindre nedsättning bör sjukpenningen även i fortsättningen utgå helt för sig, vid sidan av den nya pensionen och således utan avdrag på denna. När det i fråga om en löpande förtidspension gäller bevil-

3 — *Bihang till riksdagens protokoll 1970. 1 saml. Nr 60*

jande av en ökning av förmånen med retroaktiv verkan, dras enligt lagrummet den under retroaktivtiden utgivna sjukpenningen av endast från det förhöjningsbelopp som utbetalas retroaktivt. När pensionsförhöjningen tekniskt sett beviljas i form av ny förtidspension, som — efter ett betalningsuppehåll — utges som fortsättning på en tidigare i form av sjukbidrag utgående lägre förtidspension, görs däremot enligt den tolkning av lagrummet som skett sjukpenningavdrag från hela det retroaktiva pensionsbeloppet. Inte heller denna konsekvens av lagbestämmelsen kan materiellt försvaras.

Riksförsäkringsverket har mot bakgrunden av de nyss nämnda förhållandena föreslagit en lagändring med syfte att undanröja ogynnsamma konsekvenser av bestämmelserna. I sitt yttrande över riksförsäkringsverkets framställning har försäkringsdomstolen avstyrkt verkets förslag och föreslagit lagändringar utformade på annat sätt. Den närmare innebörden av förslagen från verket och domstolen framgår av den tidigare redovisningen.

Som jag förut nämnt har försäkringsdomstolens domar ställt i blickpunkten det problem som ligger i att det, när förtidspension beviljas att utgå i omedelbar anslutning till tidigare sjukbidrag, inte beaktas att det rör sig om en sammanhängande förmån. I likhet med riksförsäkringsverket och försäkringsdomstolen anser jag emellertid att en lagändring bör omfatta även de fall, då pension beviljas försäkrad som inte tidigare uppburit sådan förmån.

Jag har för min del stannat för en lösning efter de huvudsakliga riktlinjer försäkringsdomstolen angivit. För fall då hel förtidspension beviljas bör avdrag ske enligt nuvarande regler, alltså i stora drag för all sjukpenning som har utgått under retroaktivtiden i den mån pensionen förslår. Förtidspensionen ersätter nämligen i princip den försäkrades hela inkomstbortfall under denna tid. En partiell förtidspension förutsätter däremot att den försäkrade har en del av sin förvärvsförmåga kvar, dock aldrig mer än till hälften. Med denna utgångspunkt kan man anse att den partiella pensionen retroaktivt täcker inkomstbortfall under tid då den försäkrade varit sjukskriven utan att ha varit helt arbetsoförmögen och då han alltså har haft halv sjukpenning. Även i fall av partiell pension bör således avdrag ske enligt nuvarande regler för utgiven halv sjukpenning. Har han däremot under någon tid varit helt arbetsoförmögen på grund av sjukdom blir det fråga om ett större inkomstbortfall än pensionen är avsedd att täcka. I sådant fall skulle han även efter pensioneringen bli sjukskriven som arbetsoförmögen och få hel sjukpenning enligt den sjukpenningklass som gäller för honom efter omprövning i samband med pensioneringen. Det synes rimligt att den försäkrade behandlas på samma sätt vid hel sjukskrivning under retroaktivtiden. Jag förordar således en inskränkning i avdragsregeln i 17 kap. 1 § AFL för detta fall. Inskränkningen innebär att om den försäkrade efter pensioneringen fortfarande är placerad i sjukpenningklass

— det inträffar alltså endast vid beviljande av partiell pension — avdrag på pensionen för sjukförsäkringsförmåner under retroaktivtiden för dag då hel sjukpenning utgetts begränsas till den del förmånerna överstiger vad som skulle ha utgått i den sjukpenningklass som gäller efter pensioneringen.

De bestämmelser jag nu förordat är inte tillfyllest för de fall då förtidspension (sjukbidrag) beviljas att utgå i omedelbar anslutning till tidigare sjukbidrag. För att avhjälpa de ogynnsamma konsekvenserna för dessa fall behövs en bestämmelse som klargör att det skall anses vara fråga om en och samma pensionsförmån i dessa fall. Jag föreslår därför en bestämmelse av innehåll att avdrag för utgiven sjukpenning i dessa fall skall göras bara på belopp varmed den retroaktiva förtidspensionen kan överstiga det tidigare sjukbidraget till följd av ytterligare nedsättning av arbetsförmågan. I de fall då avdrag enligt den nu föreslagna specialregeln ändå skall ske träder den förut förordade begränsningsregeln avseende hel sjukpenning in.

I vissa fall beviljas förtidspension utan föregående ansökan. Med hittillsvarande utformning av bestämmelserna i 17 kap. 1 § har det i dessa fall inte ansetts möjligt att avräkna sjukpenning under pensionens retroaktivtid. Avräkning är emellertid lika motiverad här. För att möjliggöra sådan avräkning föreslår jag en jämkning av paragrafens lydelse så att bestämmelsernas tillämplighet inte längre begränsas till de fall då ansökan om pension gjorts.

Någon kostnadsökning av betydelse för den allmänna försäkringen uppkommer inte på grund av de föreslagna ändringarna.

De ändrade bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 1970.

Förlängning av den s. k. T-försäkringen

I samband med införandet av den allmänna sjukförsäkringen år 1955 tillskapades en särskild övergångsordning, den s. k. T-försäkringen, för sådana tidigare medlemmar i erkänd sjukkasse som saknade eller hade ringa arbetsinkomster och därför ställdes utanför den obligatoriska sjukpenningförsäkringen. Reglerna upptogs i en lag med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkasse. Eftersom T-försäkringen var avsedd som en övergångsordning gjordes försäkringen från början tidsbegränsad men den har i olika omgångar förlängts. F. n. gäller att försäkring får meddelas för tiden till utgången av juni 1970.

1969 års riksdag har i anledning av ett par riksdagsmotioner uttalat sig för en avveckling av T-försäkringen. Som skäl för en avveckling har i det utlåtande av andra lagutskottet i ärendet som riksdagen bifallit anförts att försäkringen får anses ha fyllt sin egentliga uppgift, nämligen att möjliggöra för en del medlemmar i de erkända kassorna att behålla ett visst före obligatoriets genomförande förvärvat sjukpenningsskydd. Den funktion som försäkringen dessutom faktiskt haft att ge möjlighet till visst sjukpenningsskydd för pensionärer anser utskottet, med hänsyn till den radikalt för-

bättrade ställning pensionärerna fått inom socialförsäkringarna sedan år 1955, inte heller motivera ett bibehållande av försäkringen. Beträffande sätet för avvecklingen föreslår utskottet att T-försäkring inte skall få meddelas efter juni månads utgång år 1970. När det gäller avveckling av de försäkringar som tecknats dessförinnan förordar utskottet att försäkringen bibehålls under en femårsperiod för dessa fall. Med hänsyn till storleken av T-försäkringens fonder bör det enligt utskottets mening vara möjligt att under avvecklingstiden medge avgiftsbefrielse. Utskottet biträder också motionsyrkandet att reduceringen av T-försäkringens sjukpenning vid sjukhusvård skall avskaffas.

Jag biträder riksdagens åsikt att T-försäkringen skall avvecklas. Jag förordar att sådan försäkring inte skall kunna nytecknas efter utgången av juni månad 1970 och att den för försäkringar som tecknats före denna tidpunkt bibehålls under den följande femårsperioden. För att undvika tillämpningssvårigheter bör föreskrivas att den tidpunkt som är avgörande för möjligheten att få försäkring är dagen då ansökan görs, inte den dag då kassan prövar ansökningen. Jag erinrar om att ansökan enligt bestämmelserna i 1954 års lag skall göras inom en period av två veckor från den dag då den försäkrade fått meddelande om att tidigare obligatorisk försäkring upphört.

Jag förordar också med ändring av de nuvarande bestämmelserna för T-försäkringen att avdrag på sjukpenning vid sjukhusvård inte skall ske i något fall.

Avgift för försäkringen bör inte tas ut när det kan bedömas att tillgängliga fondmedel kommer att förslå för att täcka den del av kostnaderna för försäkringen som inte täcks av statsbidrag. Enligt vad jag inhämtat kan fonderna i någon av kassorna inte förslå ens ett år, medan de i några andra kassor kan räcka i stort sett hela avvecklingstiden. I genomsnitt förslår fonderna ca tre år. En övervältring av kostnaderna för den frivilliga försäkring det här rör sig om på de obligatoriskt försäkrade i kassan bör inte komma i fråga. Jag föreslår att riksförsäkringsverket bemyndigas att beträffande varje kassa medge avgiftsbefrielse för försäkringen från den tidpunkt då verket bedömer att det är befogat med hänsyn till storleken av kassans fonder för T-försäkringen.

Sker avvecklingen av T-försäkringen på det sätt jag nu förordat bör någon ytterligare kostnadsbelastning av betydelse inte uppkomma för den allmänna försäkringen.

Jag föreslår att de bestämmelser som påkallas av vad jag nu anfört om T-försäkringen tas in i en ny lag om fortsatt försäkring enligt 1954 års lag.

Hemställan

I enlighet med det anförda har inom socialdepartementet upprättats förslag till

- 1) lag om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring,
- 2) lag om ändring i lagen (1954: 243) om yrkesskadeförsäkring,
- 3) lag om ändring i lagen (1956: 293) om ersättning åt smittbärare,
- 4) lag om fortsatt försäkring enligt lagen (1954: 774) med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa.

Förslagen torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som bilaga.

Jag hemställer, att lagrådets utlåtande över de under 1, 2 och 4 upptagna lagförslagen inhämtas enligt 87 § regeringsformen genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

1) Förslag

till

Lag**om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring**

Härigenom förordnas, att 3 kap. 2—5, 9 och 10 §§, 17 kap. 1 § samt 21 kap. 1 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring skall ha nedan angivna lydelse.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

3 kap.

2 §.

Hos allmän — — — — — än anställning.

Med inkomst — — — — — såsom arbetsgivare.

Beräkning av — — — — — kommunal inkomstskatt.

Kvinnlig försäkrad, som är inskriven hos allmän försäkringskassa men vars inkomst av förvärvsarbete icke uppgår till ettusenåttahundra kronor för år, skall likväl vara placerad i sjukpenningklass, såframt *hon* är gift och stadigvarande sammanbor med sin make eller, i annat fall, stadigvarande sammanbor med barn under sexton år till *hennes* make eller med någon, med vilken *hon* varit gift eller har eller har haft barn.

Försäkrad, som är inskriven hos allmän försäkringskassa men vars inkomst av förvärvsarbete icke uppgår till ettusenåttahundra kronor för år, skall likväl vara placerad i sjukpenningklass, såframt *han* är gift och stadigvarande sammanbor med sin make eller, i annat fall, stadigvarande sammanbor med barn under sexton år till *honom* eller *hans* make eller med någon, med vilken *han* varit gift eller har eller har haft barn.

3 §.

Försäkrad, som åtnjuter hel förtidspension enligt denna lag eller under månaden närmast före den, varunder han uppnått sextiosju års ålder, åtnjutit sådan pension eller på grund av vad i 4 kap. 3 § stadgas icke vidare äger komma i åtnjutande av sjukpenning, må ej vara placerad

Försäkrad, som åtnjuter hel förtidspension enligt denna lag eller under månaden närmast före den, varunder han uppnått sextiosju års ålder, åtnjutit sådan pension eller på grund av vad i 4 kap. 3 § stadgas icke vidare äger komma i åtnjutande av sjukpenning, må ej vara placerad

(Nuvarande lydelse)

i sjukpenningklass. Ej heller må *kvinn*a på grund av vad i 2 § sista stycket stadgas vara placerad i sjukpenningklass för tid efter den månad, varunder *hon* fyller sextiosju år.

(Föreslagen lydelse)

i sjukpenningklass. Ej heller må *försäkrad* på grund av vad i 2 § sista stycket stadgas vara placerad i sjukpenningklass för tid efter den månad, varunder *han* fyller sextiosju år.

4 §.¹

Försäkrad som — — — — — följande tabell:

 Av sjukpenningbeloppet — — — — — återstoden tilläggssjukpenning.

För dag — — — — — av anställning.

För *kvinnlig* försäkrad utgör sjukpenningen vid sjukhusvård lägst sex kronor, *såframt hon* stadigvarande sammanbor med barn under tio år till *henne* eller *hennes* make eller till någon, med vilken *hon* stadigvarande sammanbor och med vilken *hon* varit gift eller har eller har haft barn.

Utan hinder av tredje stycket utgör sjukpenningen vid sjukhusvård lägst sex kronor för försäkrad *som* stadigvarande sammanbor med barn under tio år till *honom* eller *hans* make eller till någon, med vilken *han* stadigvarande sammanbor och med vilken *han* varit gift eller har eller har haft barn.

5 §.

Allmän försäkringskassa — — — — — försäkrades arbetsförmåga.

Ändring av försäkrads placering i sjukpenningklass i fall som avses under a), b) och c) här ovan må ej ske förrän vid det månadsskifte, som inträffar närmast efter det beslutet härom fattats. Ändring av försäkrads placering i sjukpenningklass i annat fall skall ske vid månadsskiftet närmast efter det anledning till ändringen uppkommit eller, i fall då *kvinnas* placering i sjukpenningklass enligt 2 § sista stycket skall upphöra på grund av att *hennes* make eller *man* med vilken *hon* stadigvarande sammanbott avlider, vid fjärde månadsskiftet efter dödsfallet.

Ändring av försäkrads placering i sjukpenningklass i fall som avses under a), b) och c) här ovan må ej ske förrän vid det månadsskifte, som inträffar närmast efter det beslutet härom fattats. Ändring av försäkrads placering i sjukpenningklass i annat fall skall ske vid månadsskiftet närmast efter det anledning till ändringen uppkommit eller, i fall då *försäkrads* placering i sjukpenningklass enligt 2 § sista stycket skall upphöra på grund av att *hans* make eller *någon* med vilken *han* stadigvarande sammanbott avlider, vid fjärde månadsskiftet efter dödsfallet.

Under tid då försäkrad lider — — — — — § stadgas.

¹ Senaste lydelse 1966: 350.

(Nuvarande lydelse)

Under tid då försäkrad efter förmedling av arbetsvårdsorganen undergår arbetsvård i form av arbetsprövning, yrkesutbildning eller arbetsträning må han ej placeras i lägre sjukpenningklass än den han tillhörde, då arbetsvården började, med mindre sådant fall är för handen som avses under b) och c) här ovan eller, vad angår arbetsträning, denna pågått sex månader.

(Föreslagen lydelse)

Under tid då försäkrad efter förmedling av arbetsmarknadsmyndighet eller arbetsvårdsorgan hos kommun eller landstingskommun undergår arbetsprövning, yrkesutbildning eller arbetsträning må han ej placeras i lägre sjukpenningklass än den han tillhörde, då åtgärden började, med mindre sådant fall är för handen som avses under b) och c) här ovan eller, vad angår arbetsträning, denna pågått sex månader.

9 §.

Till sjukpenning — — — — — underhållsskyldigheten fullgöres.

Barntillägg för barn över tio år utgår ej till sjukpenning, som tillkommer kvinna vilkens make är placerad i sjukpenningklass, med mindre allmän försäkringskassa så medgivit. Sådant medgivande må lämnas endast, såframt kvinnans inkomst av förvärsarbete överstiger mannens, och medför att barntillägg för barn som nu sagts ej skall utgå till sjukpenning, som tillkommer mannen. Medgivandet gäller från och med månaden näst efter den, varunder det lämnats, intill dess kassan annorlunda bestämmer.

Barntillägg till hel sjukpenning utgör en krona för ett eller två barn, två kronor för tre eller fyra barn samt tre kronor för fem eller flera barn, allt för dag. Till sjukpenning, som tillkommer kvinnlig försäkrad vilken stadigvarande sammanbor med barn under tio år, utgör dock barntillägg lägst två kronor för dag.

Barntillägg till halv — — — — — stycke sägs.

Vid tillämpning — — — — — haft barn.

Barntillägg till hel sjukpenning utgör en krona för ett eller två barn, två kronor för tre eller fyra barn samt tre kronor för fem eller flera barn, allt för dag. Till sjukpenning, som tillkommer försäkrad vilken stadigvarande sammanbor med barn under tio år, utgör dock barntillägg lägst två kronor för dag.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

10 §.¹

För den ————— sjukperiods slut.

Varar sjukperioden ————— överstiger två.

Utän hinder ————— erkänd arbetslöshetskassa;

c) sjukpenning till *kvinnlig* försäkrad som är placerad i sjukpenningklass nr 1 eller är placerad i sjukpenningklass nr 2 och skulle hava varit placerad i sjukpenningklass nr 1 om *hennes* inkomst av förvärvsarbete icke uppgått till ettusenåttahundra kronor för år.

c) sjukpenning till försäkrad som är placerad i sjukpenningklass nr 1 eller är placerad i sjukpenningklass nr 2 och skulle hava varit placerad i sjukpenningklass nr 1 om *hans* inkomst av förvärvsarbete icke uppgått till ettusenåttahundra kronor för år.

Sjukpenning må ————— bör utgå.

Såsom sjukperiod ————— 7 §.

17 kap.

1 §.

Det pensionsbelopp, som först förfaller till betalning efter *bifall till ansökan om* förtidspension, skall minskas med den försäkrade tillkommande sjukpenning jämte barntillägg enligt denna lag i den mån pension och sjukförsäkringsförmåner belöpa på samma månad; och skall minskningen i första hand göras å folkpension. Vad *nu sagts* skall äga motsvarande tillämpning beträffande belopp, varmed förtidspension ökas i anledning av ytterligare nedsättning av arbetsförmågan.

Det pensionsbelopp, som först förfaller till betalning efter *beviljande av* förtidspension, skall minskas med den försäkrade tillkommande sjukpenning jämte barntillägg enligt denna lag i den mån pension och sjukförsäkringsförmåner belöpa på samma månad. *Beviljas förtidspensionen att utgå i omedelbar anslutning till sjukbidrag, skall minskning dock göras endast å belopp, varmed pensionen i anledning av ytterligare nedsättning av arbetsförmågan överstiger sjukbidraget. I första hand minskas folkpension.*

Skall jämlikt 3 kap. 5 § första stycket c) den försäkrade vara placerad i sjukpenningklass efter det pensionen beviljats, skall för dag, då hel sjukpenning utgivits, sjukförsäkringsförmånerna föranleda minskning av pensionen endast i den mån de överstiga vad som skulle

¹ Senaste lydelse 1967: 921.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

hava utgått enligt den sjukpenningklass, i vilken den försäkrade placerats efter det pensionen beviljats.

Vad i första och andra styckena sägs skall äga motsvarande tillämpning beträffande belopp, varmed förtidspension ökas i anledning av ytterligare nedsättning av arbetsförmågan.

21 kap.

1 §.¹

Kvinnlig försäkrad, som är placerad i sjukpenningklass och som ej åtnjuter förtidspension enligt denna lag, skall, såframt *hon* är gift och stadigvarande sammanbor med sin make eller, i annat fall, stadigvarande sammanbor med barn under sexton år till *henne* eller *hennes* make eller med någon, med vilken *hon* varit gift eller har eller har haft barn, genom frivilliga avgifter kunna hos den allmänna försäkringskassa, hos vilken *hon* är inskriven, försäkra sig för erhållande av visst sjukpenningtillägg.

Försäkrad, som är placerad i sjukpenningklass och som ej åtnjuter förtidspension enligt denna lag, skall, såframt *han* är gift och stadigvarande sammanbor med sin make eller, i annat fall, stadigvarande sammanbor med barn under sexton år till *honom* eller *hans* make eller med någon, med vilken *han* varit gift eller har eller har haft barn, genom frivilliga avgifter kunna hos den allmänna försäkringskassa, hos vilken *han* är inskriven, försäkra sig för erhållande av visst sjukpenningtillägg.

Genom frivilliga — — — — — han är berättigad enligt 3 kap.

Sjukpenning som — — — försäkrade är berättigad enligt 3 kap.

Vid tillämpning — — — — — denna paragraf.

Denna lag träder i kraft, såvitt avser 3 kap. 5 § fjärde stycket och 17 kap. 1 § den 1 juli 1970 och i övrigt den 1 januari 1971.

¹ Senaste lydelse 1966: 350.

2) Förslag

till

Lag

om ändring i lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring

Härigenom förordnas, att 15 § lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

15 §.¹

För tid, — — — — — sjukpenningens belopp.

För skadad *kvinn*a, som stadigvarande sammanbor med eget eller makes barn, adoptivbarn eller fosterbarn under tio år, utgör sjukpenningen vid sjukhusvård lägst sex kronor för dag.

För skadad, som stadigvarande sammanbor med eget eller makes barn, adoptivbarn eller fosterbarn under tio år, utgör sjukpenningen vid sjukhusvård lägst sex kronor för dag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

¹ Senaste lydelse 1967:916.

3) Förslag

till

Lag**om ändring i lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare**

Härigenom förordnas, att 4 § lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare skall ha nedan angivna lydelse.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***4 §.¹**

Är den till ersättning berättigade intagen å sjukhus, som i lagen om allmän försäkring omförmäles, skall ersättningen för inkomstbortfall minskas med fem kronor för dag, dock med högst hälften av ersättningsbelopp. Det lägsta ersättningsbeloppet till *kvinnan*, som stadigvarande sammanbor med eget eller makes barn, adoptivbarn eller fosterbarn under tio år, skall för tid då *hon* är intagen å sjukhus utgöra åtta kronor för dag.

Är den till ersättning berättigade intagen å sjukhus, som i lagen om allmän försäkring omförmäles, skall ersättningen för inkomstbortfall minskas med fem kronor för dag, dock med högst hälften av ersättningsbelopp. Det lägsta ersättningsbeloppet till *den*, som stadigvarande sammanbor med eget eller makes barn, adoptivbarn eller fosterbarn under tio år, skall för tid då *han* är intagen å sjukhus utgöra åtta kronor för dag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

¹ Senaste lydelse 1966:353.

4) Förslag

till

Lag

om fortsatt försäkring enligt lagen (1954:774) med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkasse

Häri genom förordnas som följer.

Försäkring enligt lagen (1954:774) med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkasse får, såvida ansökan om försäkring göres före utgången av juni 1970, meddelas även för tid därefter, dock längst till utgången av juni 1975.

Den som vid utgången av juni 1970 är försäkrad enligt nämnda lag skall, om han ej begär annat, utan ny anmälan anses försäkrad även för tiden därefter.

För tid efter utgången av juni 1970 skall, med avvikelse från 3 § fjärde stycket lagen, gälla att sjukpenning icke i något fall nedsättes för dag då den försäkrade åtnjuter sjukhusvård.

Riksförsäkringsverket får medge befrielse från försäkringsavgift enligt 4 § första stycket lagen i den mån verket bedömer att statsbidrag och andra för försäkringsverksamheten tillgängliga medel kommer att förslå till täckande av kostnaderna för försäkringen under tid då lagen är i kraft.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1970.

Utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 6 mars 1970.

N ä r v a r a n d e :

f. d. justitierådet REGNER,
regeringsrådet MARTENIUS,
justitierådet BERNHARD,
justitierådet HESSER.

Enligt lagrådet den 3 mars 1970 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 20 februari 1970, hade Kungl. Maj:t förordnat, att enligt 87 § regeringsformen lagrådets utlåtande skulle inhämtas över upprättade förslag till 1) *lag om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring*, 2) *lag om ändring i lagen (1954: 243) om yrkesskadeförsäkring*, 3) *lag om fortsatt försäkring enligt lagen (1954: 774) med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa*.

Förslagen, som finns bilagda detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsassessorn Björn Sjöberg.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:
Ingrid Hellström

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 6 mars
1970.*

Närvarande:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, BENGTTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Aspling, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets utlåtande över förslag till

- 1) lag om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring,
- 2) lag om ändring i lagen (1954: 243) om yrkesskadeförsäkring,
- 3) lag om fortsatt försäkring enligt lagen (1954: 774) med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa.

Föredraganden upplyser att lagrådet lämnat förslagen utan erinran och anför.

Efter samråd med chefen för finansdepartementet vill jag i detta sammanhang ta upp frågan om ändringar i reglerna för finansieringen av sjukförsäkringen i anslutning till övergången till obligatorisk särbeskattning av äkta makar.

Bestämmelserna om sjukförsäkringens finansiering finns i 19 kap. AFL. Finansieringskällorna är dels avgifter från arbetsgivarna och från de försäkrade själva, dels statsbidrag.

Statsbidrag utgår med 40 % av kostnaderna för sjukvårdsersättning, grundsjukpenning, barntillägg och moderskapspenning. Till de kostnader för sjukvårdsersättning som avser sjukhusvård i Sverige utgår dock inte statsbidrag (19 kap. 7 §).

Arbetsgivaravgiften utgår med 2,9 % av arbetsgivarens lönekostnader med bortseende från den del av varje arbetstagares lön som för år räknat överstiger sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet (19 kap. 1 och 4 §§).

De kostnader som inte täcks genom statens och arbetsgivarnas bidrag slås ut på de försäkrade som är inskrivna hos försäkringskassa i form av sjukförsäkringsavgift. Avgiften består av tre delar, som vid avgiftsdebiteringen följer olika regler (19 kap. 2 §). Den avgift som avser utgifter

för sjukvårdsersättning, vari inbegrips försäkringskassornas utgifter för läkemedel, debiteras alla som har påförts beskattningsbar inkomst vid taxeringen till statlig inkomstskatt året närmast efter det år avgiften avser. Den som taxerats enligt bestämmelserna för gift skattskyldig debiteras sådan avgift om någon av de samtaxerade har påförts beskattningsbar inkomst. Reglerna om avgiftsbefrielse som gäller för pensionärer förbigås här. Den avgift som avser utgifter för grundsjukpenning, inbegripet barn-tillägg och moderskapspenning, debiteras dem som varit placerade i sjukpenningklass. Även vid debiteringen av denna avgift gäller den förutsättning beträffande beskattningsbar inkomst som jag förut har angett. Den avgift slutligen som avser kassans utgifter för tilläggssjukpenning debiteras alla som under året varit placerade i sådan sjukpenningklass som ger rätt till tilläggssjukpenning.

Regler om fastställande av sjukförsäkringsavgiftens storlek ges i 19 kap. 6 §. En särskild avtrappningsregel gäller enligt fjärde stycket i paragrafen för påföringen av avgift för sjukvårdsersättning och grundsjukpenning. Försäkrads årliga avgifter för dessa ändamål får nämligen tillsammans inte överstiga en tiondel av den förut angivna beskattningsbara inkomsten eller för samtaxerad en tjugondel av den sammanlagda beskattningsbara inkomsten.

I detta sammanhang vill jag erinra om den regel som finns i 2 § 4 mom. uppbördsförordningen (1953: 272). En försäkrad som taxerats enligt de för gift skattskyldig gällande bestämmelserna är på grund av denna regel skyldig att svara för andra makens sjukförsäkringsavgift om någon till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst inte beräknats för denna make och makarna för inkomståret har mantalsskrivits som tillhörande samma hushåll.

Bestämmelserna om sjukförsäkringsavgift i AFL innebär att skyldigheten för var och en av två samtaxerade makar att betala sjukförsäkringsavgift avgörs med hänsyn till makarnas sammanlagda beskattningsbara inkomst till statlig inkomstskatt. I anslutning till övergången till obligatorisk särbeskattning av arbetsinkomster bör avgiftsskyldigheten för var och en av makarna knytas till den egna inkomsten i likhet med vad som nu gäller för andra än sambeskattade. Jag föreslår därför att särreglerna i 19 kap. 2 och 6 §§ för den som taxerats enligt bestämmelserna för gift skattskyldig upphävs. Regeln i 2 § 4 mom. uppbördsförordningen blir till följd härav överflödigt och chefen för finansdepartementet föreslår i annat sammanhang att den upphävs.

De föreslagna ändringarna innebär i praktiken att det i motsats till vad nu är fallet som regel inte kommer att utgå avgift för hemarbetande makes sjukförsäkring. Förslaget medför således en ekonomisk lättnad för familjer där endast en av makarna har arbetsinkomst. För sjukförsäkringen uppkommer härigenom ett bortfall av avgifter som kan uppskattas till om-

kring 220 milj. kronor per år räknat, med ungefär lika fördelning mellan sjukvårdsförsäkringen och sjukpenningförsäkringen.

För att detta avgiftsbortfall inte skall medföra avgiftshöjningar för övriga försäkrade bör staten ge motsvarande komensation till försäkringen. Jag förordar därför, att det statsbidrag till sjukförsäkringen som f. n. utgår med 40 % av försäkringskassornas utgifter höjs till 55 % av försäkringskassornas ifrågavarande utgifter. Denna höjning kan, räknat för helt år, beräknas ge ca 235 milj. kronor.

De ändrade bestämmelserna bör träda i kraft den 1 januari 1971. De försäkrades avgifter på grundval av 1971 års taxering bör dock fastställas med tillämpning av de äldre bestämmelserna.

På grund av vad jag nu anfört bör det tidigare nämnda förslaget till lag om ändring i lagen om allmän försäkring kompletteras med ändringar i 19 kap. 2, 6 och 7 §§. Därjämte bör tillfogas en övergångsbestämmelse rörande fastställande av avgifter enligt 1971 års taxering i enlighet med vad nyss sagts. Några mindre redaktionella jämkningar bör också vidtas i lagförslaget.

Anslag för budgetåret 1970/71 till bidrag till sjukförsäkringen har beräknats i prop. 1970: 1 (bil. 7 p. B 6 s. 26). Därvid har hänsyn tagits till de ökade kostnader som blir följderna av ett genomförande av de i det föregående framlagda förslagen rörande jämställdhet mellan män och kvinnor inom sjukförsäkringen. Genom höjningen av statsbidragsandelen från 40 till 55 % uppkommer en kostnadsökning av ca 235 milj. kronor för år 1971. Härav kommer ca 120 milj. kronor att belasta budgetåret 1970/71. För att täcka dessa merkostnader för bidrag till sjukförsäkringen under budgetåret 1970/71 bör tas upp ett särskilt förslagsanslag av 120 milj. kronor. Anslaget bör benämnas Täckning av merkostnader för bidrag till sjukförsäkringen.

Under återopande av det anförda och vad som anförts i statsrådsprotokollet den 20 februari 1970 hemställer jag, att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att

dels antaga förslagen till

- 1) lag om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring,
- 2) lag om ändring i lagen (1954: 243) om yrkesskadeförsäkring,
- 3) lag om ändring i lagen (1956: 293) om ersättning åt smittbärare,
- 4) lag om fortsatt försäkring enligt lagen (1954: 774) med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa,

dels till Täckning av merkostnader för bidrag till sjukförsäkringen för budgetåret 1970/71 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 120 000 000 kronor.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten